

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристського, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (дипломної) роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

ФЕСТИВАЛЬ ЯК ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ

Виконала: студентка 4 курсу, групи МТЕз-119

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризмознавство

АЛЕКСАНЯН Валерія Генадіївна

Керівник: к.пед.н., доцент ЗАЦЕПНА Н.О.

Рецензент: к.е.н., доцент ПОПОВА В.Д.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Міжнародного туризму та економіки

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)

Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

Валентина ЗАЙЦЕВА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (ДИПЛОМНУ) РОБОТУ СТУДЕНТКИ

АЛЕКСАНЯН Валерії Геннадіївни

1. Тема роботи (проекту) ФЕСТИВАЛЬ ЯК ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ,
керівник роботи (проекту) ЗАЦЕПНА Н.О., к.пед.н., доцент,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від 16 грудня 2022 року № 434/1
2. Строк подання студентом роботи (проекту) 23.05.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували подієвий, у тому числі й фестивальний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) Загальна характеристика основ розвитку фестивального туризму. 2) Аналіз сучасного стану фестивального туризму. 3) Підходи до розвитку фестивального туристичного продукту в Запорізькому регіоні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічний матеріал кваліфікаційної (дипломної) роботи складає: 10 таблиць

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	31.03.2023
2	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	14.04.2023
3	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	28.04.2023
Нормо контроль	ГУРОВА Д.Д., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	10.05.2023

7. Дата видачі завдання 31 січня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	31.01.2023	виконано
2	Вивчення літературних джерел	01.02-15.02.2023	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	16.02-28.02.2023	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.03-15.03.2023	виконано
5	Виконання першого розділу	31.03.2023	виконано
6	Виконання другого розділу	14.04.2023	виконано
7	Виконання третього розділу	28.04.2023	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	03.05.2023	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.05.2023	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12.05.2023	виконано
11	Перевірка роботи керівником	15.05.2023	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	16.05.2023	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	17.05.-19.05.2023	виконано
14	Подання роботи на кафедру	23.05.2023	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	30.05.-02.07.2023	виконано

Студентка

_____ (підпис)

Валерія АЛЕКСАНЯН

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

Наталія ЗАЦЕПІНА

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є аналіз сучасного стану розвитку фестивального туризму в Україні та розробка програми фестивального заходу як складової туристичного продукту. **Завданнями** дослідження є визначення та обґрунтування теоретичної основи та виокремлення характерних рис «фестивального туризму»; аналізу сучасного стану розвитку фестивального туризму в світі та в Україні; на основі визначення основних проблем розвитку фестивального туризму розроблення рекомендацій щодо покращення умов його розвитку в Україні та програми нового фестивального заходу.

Об'єктом дослідження є фестивальний туризм.

Предметом дослідження є особливості організації фестивалю як складової туристичного продукту в Україні.

Методи дослідження: системний підхід до аналізу організаційних процесів та явищ в сфері подієвого та фестивального туризму, зокрема. При дослідженні застосовувалися теоретичний пошук (концептуально-порівняльний аналіз, систематизація, порівняння); прогностичний метод, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод; описовий та графічний методи.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували подієвий, у тому числі й фестивальний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення результатів полягає в тому, що на основі зробленого аналізу сучасного стану розвитку подієвого (зокрема, фестивального туризму) було визначено стратегічні підходи до розвитку фестивального туризму в Україні та розроблено програму нового фестивального заходу на прикладі Запорізького краю. Результати дипломного дослідження можуть бути використанні для подальших

досліджень фестивального туризму у країнах світу, в т.ч. й України, зокрема, щодо розробки стратегії розвитку туризму в областях та регіонах, проведення маркетингових досліджень у сфері фестивального руху. Теоретичні положення і практичні рекомендації роботи можуть бути використані при викладанні дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Туроперейтинг», «Актуальні проблеми національного ринку туристичних послуг», а також при розробці спеціалізованого курсу «Подієвий туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на студентській науково-технічній конференції університету «Тиждень науки – 2023» для здобувачів вищої освіти, за результатами яких опубліковані тези.

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (42 найменування).

Обсяг. Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки комп'ютерного тексту (2,7 авт. арк.), основний зміст викладено на 60 сторінках (2,54 авт. арк.).

Графічний матеріал. Робота містить 10 таблиць.

АНОТАЦІЯ

Алексанян В. Фестиваль як туристичний продукт. – Кваліфікаційна (дипломна) робота.

У роботі визначено та обґрунтовано теоретичні основи та виокремлено характерні риси «фестивального туризму»; проаналізовано сучасний стан розвитку фестивального туризму в світі та в Україні; на основі визначення основних проблем розвитку фестивального туризму розроблено рекомендації щодо покращення умов його розвитку в Україні, а також програму нового фестивального заходу.

Ключові слова: туризм, подієвий туризм, культурні ресурси, сучасний стан, перспективи розвитку, новий фестивальний захід.

ANNOTATION

Aleksanyan V. The festival as a tourism product. – Qualifying work.

The work defines and substantiates the theoretical foundations and highlights the characteristic features of «festival tourism»; the current state of development of festival tourism in the world and in Ukraine is analyzed; based on the definition of the main problems of the development of festival tourism, recommendations were developed to improve the conditions of its development in Ukraine, as well as the program of a new festival event.

Key words: tourism, event tourism, cultural resources, current state, development prospects, new festival event.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

грн. – гривня

див. – дивись

дод. – додаток

ЗМІ – засоби масової інформації

ін. – інше

млн. – мільйон

млрд. – мільярд

р., рр. – рік, роки

рис. – рисунок

ст. – століття

у т.ч. – у тому числі

табл. – таблиця

тис. – тисяча

% – відсоток

\$ – долар США

£ – фунт стерлінгів

UNWTO – всесвітня туристична організація

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	12
1.1. Характеристика розвитку фестивального туризму на міжнародному туристичному ринку	12
1.2. Особливості розвитку фестивального туризму в світі та Україні	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	28
2.1. Аналіз особливостей сучасного розвитку фестивального туризму в світі	28
2.2. Аналіз сучасного стану розвитку фестивального туризму в Україні	38
РОЗДІЛ 3. ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ	45
3.1. Перспективи розвитку фестивального туризму на прикладі Запорізького регіону	45
3.2. Розробка програми фестивального заходу на прикладі Запорізького регіону	52
ВИСНОВКИ	58
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Характерною особливістю сучасного туризму є його диверсифікація щодо задоволення різноманітних потреб туристів. Якщо у кінці двадцятого століття найпопулярнішим концептуальним поняттям було поняття три «S», а саме «сонце (sun) – море (sea) – пісок (sand)», то в новому тисячолітті його змінило нове концептуальне поняття три «L», а саме «пейзаж (landscape) – традиції (lore) – розваги (leisure)». Найкращим варіантом реалізації такого концептуального підходу до туризму є організація відпочинку у формі традиційних чи сучасних свят та обрядів, характерних для місцевих національностей чи етносів, в умовах мінімально трансформованого антропогенного простору.

Але слід зазначити, що івент-туризм в Україні розвивається не дуже стрімко. Лише з 2002 р. туристичні оператори почали пропонувати послуги з організації подібних турів. Зростання обсягу в'їзного туризму в Україні у зв'язку з різними подіями не є систематичним, тому що крім таких заходів міжнародного рівня як Євробачення, Євро-2012, більшість подій та фестивалів, які проводяться в нашій країні – місцевого й регіонального масштабу, що може зацікавити лише українських туристів, але не сприяє розвитку в'їзного туризму. Тому подієвий (фестивальний) туризм в Україні поки не набув такої популярності, як у розвинених країнах. Цілий перелік проблем заважає українським містам вийти на рівень повноцінних європейських туристичних центрів, а саме невідремонтвані будівлі, погані дороги, брак місць для паркування, не завжди чисті вулиці, нерозвинена законодавча база та багато іншого, але країна прагне до усунення недоліків та покращення умов розвитку цього перспективного напрямку туризму.

Саме тому метою дипломного дослідження став аналіз сучасного стану розвитку фестивального туризму в Україні та розробка програми фестивального заходу як складової туристичного продукту.

Відповідно до мети було визначено основні завдання дослідження:

- визначити та обґрунтувати теоретичну основу та виокремити характерні риси «фестивального туризму»;
- проаналізувати сучасний стан розвитку фестивального туризму в світі та в Україні;
- на основі визначення основних проблем розвитку фестивального туризму розробити рекомендації щодо покращення умов його розвитку в Україні та програму нового фестивального заходу.

Об'єктом дипломного дослідження є фестивальний туризм.

Предметом дослідження є особливості організації фестивалю як складової туристичного продукту в Україні.

Методи дослідження: системний підхід до аналізу організаційних процесів та явищ в сфері подієвого та фестивального туризму, зокрема. При дослідженні застосовувалися теоретичний пошук (концептуально-порівняльний аналіз, систематизація, порівняння); прогностичний метод, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод; описовий та графічний методи.

Інформаційна база дослідження: законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували подієвий, у тому числі й фестивальний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що на основі зробленого аналізу сучасного стану розвитку подієвого (зокрема, фестивального туризму) було визначено основні підходи до розвитку фестивального туризму в Україні та розроблено програму нового фестивального заходу на прикладі Запорізького краю. Результати дипломного дослідження можуть бути використані для подальших досліджень фестивального туризму у країнах світу, у т.ч. й України, зокрема, щодо розробки стратегії розвитку туризму в областях та регіонах, проведення маркетингових досліджень у сфері фестивального руху. Теоретичні положення і практичні рекомендації роботи можуть бути використані при

викладанні дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Туроперейтинг», «Актуальні проблеми національного ринку туристичних послуг», а також при розробці спеціалізованих курсів «Подієвий туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на Щорічній науково-практичній конференції викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка» «Тиждень науки – 2023» (м. Запоріжжя, 2023 р.) за результатами яких опубліковано тези доповідей [42].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (42 найменування). Загальний обсяг роботи – 64 сторінки (2,54 авт. арк.), основний зміст – 60 сторінок (2,37 авт. арк.). Робота містить 10 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Характеристика розвитку фестивального туризму на міжнародному туристичному ринку

Як вже було зазначено, в новому тисячолітті його змінило нове концептуальне поняття три «L», а саме «пейзаж (landscape) – традиції (lore) – розваги (leisure)». Найкращим варіантом реалізації такого концептуального підходу до туризму є організація відпочинку у формі традиційних чи сучасних свят та обрядів, характерних для місцевих національностей чи етносів, в умовах мінімально трансформованого антропогенного простору. У різних країнах часто відбуваються різні за масштабом та змістом фестивалі. Проте теоретиками та практиками сфери туризму ще не достатньо обґрунтовано поняття «фестивальний туризм» та його ознаки. Враховуючи зростання інтересу до цього виду дозвілєвої туристичної діяльності, залучення до неї все більшої кількості людей та ресурсів, вважаємо за необхідне провести більш ґрунтовне дослідження стану розвитку фестивального туризму в світі та в Україні.

Так, за даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), одним із перспективних напрямків економічного розвитку країни є подієвий («event») туризм. В англійській мові термін «event» має багато визначень, від соціокультурних, технічних та навіть філософських, або він трактується як запланований суспільно-соціальний захід, який відбувається в певний період та з певною метою. Подієві тури, які поєднують традиційний відпочинок та участь у різноманітних заходах світового рівня, чи в Україні, поступово набувають все більшої популярності. На думку багатьох науковців, дестинація івент-туризму включає такі складові: захід (івент) як основна подія, інфраструктурні утворення, реклама та промоція, інформаційний туристичний центр, атракційні утворення, супутні розваги та доступність місця, де

відбувається подія, які всі перебувають у постійній взаємодії з факторами навколишнього простору.

Подієвий туризм є достатньо новим та дуже цікавий напрямом туризму. В рамках цього напрямку особливої уваги заслуговує організація фестивалів та розвиток на їх основі напрямку фестивального туризму. Подорожі на фестивальні заходи мають усі показники туристичної діяльності. Тобто, фестивальний туризм (тематичний туризм, подієвий туризм) розглядається як вид туризму, основна мета якого присвячена участі у певній події (святі). Але, якщо порівнювати ці види туризму, то потрібно визначити їх певні особливості, а саме те, що подієвий туризм – це чудова атмосфера відпочинку, індивідуальні умови відпочинку та незабутні враження, його головною особливістю є безліч яскравих і неповторних моментів. Цільова аудиторія тематичного туризму – багаті туристи з достатком вище середнього, а також компанії, які можуть складатися з кількох пар. Фестивальний туризм в свою чергу є більш демократичним за складом тих, кого приваблюють святкові події.

В сучасному світі значної популярності набувають особливі тури, які поєднують в собі традиційний відпочинок та участь у найяскравіших подіях планети. Фестивальний туризм з часів свого зародження знаходиться на стику пізнавального, дозвільного та етнічного видів туризму, але ж присутня можливість знаходження спільних рис й з іншими видами туризму, але ж цей вид має свої особливості, що надає змогу визначити наступні показники фестивального туризму:

- має обмежені просторові рамки (місце організації фестивалю);
- має обмежені часові рамки (в середньому 3 – 5 днів);
- останнім часом визначається тенденція до збільшення зацікавленості до фестивалів та свят;
- визначається чітка тенденція формування історії розвитку фестивалів;

- цілі фестивальних заходів відрізняються від цілей пізнавального туризму;
- формуються взаємозв'язки з іншими видами туризму.

Сам термін «фестиваль» походить від французького слова *festival*, яке перекладається як «святкування». Згідно з визначенням словника, фестиваль – це масове свято, музичні заходи, які демонструють досягнення естрадного, кіно-, театрального чи циркового мистецтва. Але саме поняття «фестивального туризму» практично не визначено у наукових працях вітчизняних, але зустрічається у зарубіжних авторів. Так, наприклад, Кифяк В. Ф. в своїй праці «Організація туристичної діяльності в Україні» взагалі не визначає такий різновид туризму, як фестивальний. Інші автори визначають відвідування свят, концертів, виставок, у тому числі й фестивалів, як мету пізнавальної туристичної діяльності [40], або як культурно-розважальний вид туризму, в складі якого виділяються розважальні подорожі з метою відвідування фестивалів та спортивних змагань. Як різновиди культурно-розважального туризму, Бейдик О. О. виділяє фестивально-видовищний та спортивно-видовищний напрями туризму [4]. Мальська М. П. розглядає фестивальний туризм як вид подієвого туризму [17]. У зарубіжних авторів, наприклад у англійських економістів Diane O'Sullivan та Marion J. Jackson, було знайдено використання терміну «фестивальний туризм» в контексті його впливу на економічний розвиток країни [3].

Але слід зауважити, що сучасна туристична галузь дуже стрімко розвивається та постійно змінює свої пріоритети розвитку. Тому не можливо не погодитись з авторами, які пропонують починати відлік сучасного етапу розвитку туризму від кінця другої Світової Війни [41]. А якщо вважати, що сучасний фестивальний туризм, яким він є зараз, почав розвиватися дещо пізніше, хоча має більш глибоку історію розвитку, тому він заслуговує бути визначеним як окремий вид туризму.

Якщо визначати класифікаційні основи фестивального туризму, то слід сказати, що за метою він може бути пов'язаний з такими видами як культурно-

розважальний, релігійний, пізнавальний, спортивний, а також шоп-туризм. За часовою ознакою було використано історичний підхід до факторів та періодів розвитку різноманітних святкових подій в світі (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Історичні особливості розвитку фестивального руху

Історичні фактори появи святкових подій	Функціональні або організаційні особливості
Святкові події дохристиянського періоду	Олімпійські ігри, язичницькі карнавали, давньогрецькі театри, гладіаторські бої
Святкові події, які пов'язувалися з появою основних світових релігій	З поширенням християнства, буддизму та ісламу у світі поширювались і їх традиції та свята
Етнічні фестивалі, в яких поєднувались християнські та язичницькі звичаї	Задля популяризації нової християнської релігії місцевому населенню дозволялось поєднувати чи об'єднувати свої язичницькі традиції зі християнськими святами
Гастрономічні фестивалі	З установами певних кулінарних традицій виникали і кулінарні свята, які згодом переростали у традиційні фестивалі
Музичні фестивалі	У зв'язку з глобалізацією та формуванням так званої «світової поп-культури» у ХХ столітті відбулося значне поширення подій музичної спрямованості
Фестивалі сучасних субкультур	Після так званої «сексуальної революції» у другій половині ХХ століття почав поширюватися рух різноманітних субкультур

За просторовою ознакою, тобто за масштабом та рівнем проведення фестивалі можна поділити на три основні види. По-перше, міжнародні фестивалі, на які приїжджають туристи з багатьох країн, мають значну рекламу та велике охоплення туристів одночасно (наприклад, карнавал у Ріо-де-Жанейро, Венеціанський карнавал, Олімпійські ігри, Корида (Іспанія), фестиваль «Томатні бої» (Італія), Новий рік у Китаї чи Таїланді тощо). По-друге, фестивалі національного рівня, які проводяться в межах однієї країни з залученням туристів своєї країни, реклама проходить в національних засобах масової інформації (Октоберфест (Німеччина) [25], Стенфордський фестиваль (Великобританія), Сорочинський ярмарок (Україна) тощо). По-третє, фестивалі регіонального рівня, які проводяться в межах декількох населених

пунктів, або в одному місті, найчастіше маловивчені та мало розрекламовані події серед туристів інших регіонів та інших країн, рекламуються лише в районних або в обласних ЗМІ («храмові свята» у селах, Маланка, дні міста, місцеві ярмарки). За типологічною ознакою фестивальний туризм також можна поділити на певні типи (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Типологізація фестивального туризму

За типом фестивалів	За напрямками подій
Етнічні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – різноманітні свята, пов’язані з язичницькими віруваннями (Африканські фестивалі, Івана Купала, Маланка); – святкування християнських обрядів та свят (Масляна); – свята, які були започатковані ще в дохристиянські часи, але під впливом релігії дещо видозмінилися, набувши статусу християнських (Венеціанський карнавал); – святкування Нового року у різних народів; – сучасні «збірні» етнічні фестивалі («Фольклорум» у Німеччині)
релігійні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – фестивалі, пов’язані зі світовими релігіями (Християнство, Буддизм, Іслам); – фестивалі, пов’язані з національними релігіями (Іудаїзм, Зороастризм, Індуїзм); – фестивалі, пов’язані з місцевими віруваннями (тотеїзм, фетишизм, магія, віра в духів предків і т.д.)
музичні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – фестивалі (концерти) етнічної музики; – фестивалі (концерти) класичної музики; – фестивалі (концерти) сучасної музики
фестивалі сучасних субкультур	<ul style="list-style-type: none"> – фестивалі та паради представників нетрадиційної сексуальної орієнтації; – фестивалі кохання (до Дня закоханих 14 лютого); – різноманітні свята субкультур (хіпі, панк, рок та інші); – кінофестивалі (Берлінський, Каннський, Оскар та інші); – театральні фестивалі та шоу (Венський, БІТЕФ в Белграді, Голандський, Гонконгський та інші); – фестивалі (покази) сучасної моди (Міланський тиждень моди та інші); – квіткові фестивалі (виставки) у Брюсселі, на Мадейрі, у долині Скагит та інші, – навчально-освітні (фестивалі-виставки, конкурси, олімпіади)
спортивні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – фестивалі, пов’язані зі святкуванням спортивних подій (відкриття чи закриття Олімпійських ігор); – проведення різноманітних чемпіонатів (Чемпіонати світу з футболу, хокею та інші)

Продовження таблиці 1.2

За типом фестивалів	За напрямками подій
гастрономічні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – фестивалі, пов’язані зі збором урожаю (Свято винограду); – фестивалі, пов’язані з певною національною стравою (Фестиваль бринзи, Паризький салон шоколаду, Фестиваль морепродуктів в іспанському місті Гров та інші); – фестивалі, присвячені певному алкогольному напою («Октоберфест», Свято молодого вина (Грузія))
військові та історичні фестивалі	<ul style="list-style-type: none"> – історичні реконструкції; – військові паради; – військові змагання; – військові виставки

Таким чином, визначені ознаки та узагальнення дають підстави розглядати фестивальний туризм як окремий вид, що підтверджує визначення його специфіки та аналіз місця, яке займає фестивальний туризм в структурі рекреаційно-туристичної діяльності. Спроба визначення класифікаційних ознак фестивального туризму дає можливість виділення його в окремий напрям та проведення подальших досліджень у цьому напрямі. Отже можна визначити, що фестивальна діяльність пов’язана зі зростаючим туристичним рухом. А також беручи до уваги міцний зв’язок з його складовими, можна надати визначення, що фестивальний туризм є організованою короткочасною поїздкою (3 – 7 днів), яка має за мету відвідування подійових заходів (від концертів сучасної музики до релігійних святкових заходів, від етнічних карнавалів до парадів сучасних субкультур) з певною періодичністю, наприклад, один раз на рік [11].

У різних країнах світу проводяться велика кількість різних подій чи фестивалів різного масштабу та змісту, але у самостійний туристичний напрям подієвий туризм виділився лише в останні двадцять років. Його стрімке зростання відбувається завдяки можливості задоволення потреб людей, які прагнуть отримати новий досвід, бути частиною певної події, впливати на її власний хід та отримати радісне відчуття причетності до чогось великого.

1.2. Особливості розвитку фестивального туризму в світі

Щороку в усьому світі проходить багато грандіозних подій, у тому числі фестивалів та свят, які приваблюють не тільки велику кількість місцевих жителів, але й багато іноземних туристів. Це й зрозуміло, адже складно придумати кращий спосіб повною мірою поглинути атмосферу та культуру країни, ніж прийняти участь у традиційному святі, деякі з них дивують не тільки масштабністю, а й незвичністю. Під словом «фестиваль» люди найчастіше уявляють безмежні веселощі, яскраві кольори одягу, танці, сміх, гумор та позитив. Здається, немає на світі людей, які б не хотіли опинитися в цьому святковому житті, яке подарує масу позитивних емоцій, допоможе подолати депресію та стресові ситуації. Отже, розглядаючи фестивальний туризм, в першу чергу потрібно дослідити найкращі фестивалі, карнавали та свята світу [2].

Як вже було зазначено раніше, фестивальний рух почав розвиватися ще за стародавніх часів у стародавній Греції. Саме стародавні греки використовували свята для організації відпочинку та дозвілля міського населення. Та у сучасному суспільстві одні з найбільших подій міжнародного рівня відбувається саме на території європейських країн (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3. – Найвідоміші європейські подієві заходи

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Венеціанський карнавал	Щороку на 12 днів Венеція перетворюється на величезну сцену з декораціями одного з найграндіозніших карнавалів у світі. Непереборна уява, безперервна музика, безсонні ночі, парад прикрашених човнів, вишукані костюми та маски, нескінченний парад масок. На площі Сан-Марко будуються майданчики для театралізованих вистав, потім свято під музичний супровід виливається на вузькі вулиці міста, де супроводжуються танцями та масовими розвагами. Завершується карнавал костюмованим парадом, вражаючим фесрверком над лагуною перед площею Сан-Марко, спаленням солом'яних скульптур і танцями. А звуки дзвонів церкви Сан-Франческо делла Вінья нагадує всім про початок Великого посту.

Продовження таблиці 1.3.

Фестиваль Живої вежі (Кастельс)	Це велике іспанське свято, яке відзначають у Таррагоні, Каталонія, неподалік від Барселони. Фестиваль проводиться двічі на рік та являє собою масовий показ живих скульптур. Багато хто називає це свято по-своєму: хтось – спортом, хтось – мистецтвом, а хтось – розвагою. На честь цієї давньої іспанської традиції в Барселоні споруджена статуя людської фортеці, яка сьогодні вважається привабливою пам'яткою курорту. З розбитим серцем усі глядачі дивляться, як будуються фігури живих веж. Часто останніми «елементами» конструкції стають діти, які завершують будівництво всієї вежі. Вся ця подія супроводжується певною музикою, наприкінці глядачі оцінюють висоту вежі, яка вийшла, та надають нагороди тим командам, які були найсміливішими.
Фестиваль боді-арту в Австрії	Кожного року в останній день червня проводиться кольоровий фестиваль боді-арту, який приваблює тисячі іноземних туристів з усього світу. Такий фестиваль відзначається з 1998 року і щороку справляє незабутні враження у глядачів. Прикладом для митців тут може бути кожен, хто хоче. Заходи фестивалю проходять на тлі чудової природи австрійських альпійських сіл, прекрасних гір і прекрасних озер. Наприкінці кожного дня розкішний парад розмальованих моделей проходить по подіуму для спеціального показу мод.

Європейський фестивальний рух підтримується проектом EFFE («Європа підтримує фестивалі, фестивалі підтримують Європу») – це проект, який підтримує Європейська асоціація фестивалів (EFA). EFA була заснована в 1952 році та об'єднує понад 100 святкових подій та фестивальних асоціацій, які представляють понад 40 європейських країн та країн світу. Проект EFFE об'єднує понад 2500 фестивалів, а його «знак якості» присуджується кожні два роки. Для участі у конкурсі фестивалі відбирає міжнародне журі, до складу якого входять відомі європейські фестивальні режисери, менеджери, артисти та діячі. Кожне місто кожної європейської країни намагається максимально проявити себе, створюючи свої пам'ятні події та свята, які неможливо забути, навіть побачивши їх всього один раз. У таких турах учасники поєднують відпочинок з екскурсіями до відомих туристичних центрів та відвідуванням найважливіших подій у сфері культури, мистецтва та спорту [28].

Велику частину сегменту фестивального туризму на світовому туристичному ринку займає Азіатський макрорегіон (див. табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Найвідоміші подієві заходи азійського макрорегіону

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Сніговий фестиваль в Саппоро	На честь дитячого ранку в 1950 році старшокласники однієї зі шкіл Саппоро встановили шість статуй снігових тварин. На перехожих, які спостерігали за роботою, це справило таке враження, що відтоді городяни щороку на початку лютого почали виготовляти снігові та крижані фігури. Фестиваль снігу проходить одночасно в трьох районах Саппоро: парку Одорі, стадіоні Цодомо та на головній вулиці кварталів нічного життя Сусукіно. Сьогодні понад 25 команд з різних країн світу щорічно беруть участь у фестивалі в рамках Міжнародного конкурсу снігових скульптур. Встановлюються понад сотні снігових фігур, свято збирає близько 2 мільйонів гостей і туристів з різних куточків світу. Спочатку свято було відомо лише японцям, але після проведення XI Зимових Олімпійських ігор, які відбулися в Саппоро в 1972 році, свято стало всесвітньо відомим.
Фестиваль снігу та льоду в Харбіні Китайське місто Харбін	Один із центрів культури льодового та снігового мистецтва у світі. Міжнародний фестиваль стартує 5 січня і триває протягом місяця. Крижані скульптури виготовляють у вигляді різних архітектурних будівель, пам'яток, тварин, людей та міфічних істот. Для освітлення використовуються лазери та ліхтарі, а на фоні скульптур створюються різноманітні світлові варіації, які особливо красиво виглядають вночі.
фестиваль фарб в Індійському місті Холі	свято відзначають в Індії в лютому або березні з нагоди приходу весни та розквіту природи. У ці дні індуси влаштовують змагання між чоловіками та жінками, стрибають через багаття і розкочують на гойдалках статуї богів. Але, безсумнівно, найкрасивіша подія свята – бризки один на одного різнокольоровими фарбами та обливання водою. Всі ці різнокольорові порошки виготовлені з лікарських рослин, які допомагають боротися з поширенням різноманітних весняних вірусів у цей період.
Свято вогнів Дівалі в Індії	Осіннє свято вогню, який відзначається в Індії, символізує перемогу світла над темрявою та добра над злом. Дівалі присвячений Лакшмі, богині багатства та родючості. Будинки ретельно прибирають, вмикають всюди світло, привертають увагу богині присвяченими їй молитвами, пропонуючи їй молоко зі змоченими в ньому монетами, та залишають двері та вікна відкритими, щоб йому було легше увійти в будинок вночі.
Фестиваль квітів у Таїланді	Тільки раз на рік провінція Чіангмай стає схожою на іншу планету. Натовпи туристів хочуть приєднатися до незвичайних процесій чоловіків, жінок, дітей та музикантів. Свято починається в першу п'ятницю лютого та відбувається протягом трьох днів. Кольорів у цей час так багато, що навіть не можливо встановити, звідки вони взялися. Для цього заходу дівчата шийють екзотичні національні костюми, найкрасивіша з них стає Королевою квітів.
Фестиваль небесних ліхтариків в Таїланді	В основі свята лежить міф про те, що коли людина запускає ліхтарик, вона має можливість очистити свою душу, з'єднатися з предками, зміцнити родинні узи чи відродити згасле почуття кохання. Вогонь символізує очищення, а політ світильника – найвище бажання. Тому вважається, що разом із ліхтариками всі біди, проблеми та турботи злітають у небо, а в людях залишаються лише яскраві та красиві емоції.

Продовження таблиці 1.4

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Фестиваль Канамара Мацурі	Ще одне відоме, але не менш екзотичне свято, яке проходить в Японії. Назва фестивалю перекладається як «залізний фалос» і насправді ідеально відображає суть свята. Народ Японії оголошує цей день днем родючості та дітонародження. Маршрут фестивалю починається в святилищі міста Кавасаки, яке служить місцем молитви для повій і жебраків, щоб уникнути різних хвороб, більш-менш пов'язаних з їхньою роботою. Під час семиденного фестивалю Канамара Мацурі містом несуть безліч різноманітних фігур чоловічих статевих органів різних розмірів та кольорів, а також продаються всілякі сувеніри на цю тему. Найбільша хода різнокольорових фігур відбувається в останній день фестивалю, який завершується вшануванням цього об'єкта.
Фестиваль верблюдів в Індії	Це дуже незвичайне свято, яке проходить в індійському штаті Раджастхан, відзначається щороку в перших числах січня і триває три дні. Фестиваль являє собою парад верблюдів, наповнений конкурсами краси, танцями та екзотичними подіями. Найголовніше те, що Фестиваль верблюдів примітний особливими стрижками тварин, виконаними у вигляді справжніх витворів мистецтва і нереалістичних картин. Заради такого шоу нині не лише мешканці сусідніх територій та міст, а й іноземні туристи, які хочуть на власні очі побачити справжнє мистецтво перукарів для верблюдів. Це яскраве дійство супроводжується прекрасними індійськими танцями та піснями, які ми дуже часто можемо побачити в кінотеатрах.

Таким чином, можна сказати, що азіатські свята відрізняються своєю унікальністю, вони оригінальні і неповторні, обумовлені світоглядом і життєвим укладом азіатських народів. Всі азіатські свята мають свої особливості, свій неповторний вигляд, традиції їх проведення не схожі один на одного. Таким чином, свята в Азії грали, і до цього дня грають дуже важливу роль, так як вони мають нерозривний зв'язок з традиціями і звичаями азіатських народів [13].

Велика кількість різноманітних фестивальних подій щорік відбувається у США. Можна визначити деякі найбільш відомі з них, а саме фестиваль Марді-Грас (Марді-Гра) у Новому Орлеані (лютий чи березень), у середині березня відзначається День Святого Патрика (середина березня), фестиваль ковбойської поезії у Елко (Невада, січень), зимовий карнавал Сент-Пола (Міннесота, січень), фестиваль Iceworm у Кордові та Крижаний фестиваль у Фербенксі (Аляска, лютий-березень), автоперегони в Дайтона-Біч (Флорида,

лютий), Джаз-фестиваль у Форт-Уордені (Вашингтон, лютий), Бостонський марафон (Массачусетс, березень), гонка на собачих упряжках «Ідітарод» на Алясці (початок березня), міжнародний фестиваль Луїзіани у Лафейетті (квітень), паломництво Сантуаріо-де-Чімайо в Нью-Мексико (квітень), джазовий фестиваль JazzFest у Новому Орлеані (Луїзіана, квітень-травень), Бостонський марафон, фольклорний фестиваль Блек-Маунтінс (Північна Кароліна, травень), фестиваль аппалацької культури в Чарлстоні та Елкінсі (Вайомінг, травень та серпень), 500-мильні автоперегони Індіанаполіса (Індіана, травень), триденний чиказький Фестиваль блюзу (вважається найбільшим фестивалем такого роду у світі, перший вікенд червня), червневий Ярмарок уболівальника в Нашвіллі (Теннесі), Блоуінг-Рок (Північна Кароліна, липень), Дні фронтиру в Шайєнні (Вайомінг, липень), Національний фестиваль басків у Елко (Невада, липень), Олімпійські ігри корінних народів Америки у Фербенксі (Аляска, липень), Великий цирковий парад у Мілуокі (Вісконсін, липень), Вишневий фестиваль у Траверс-Сіті (Мічіган, липень), Гірський фестиваль в Ешвіллі (Північна Кароліна, серпень), Вершник на головній вулиці міста Стерджіс у штаті Південна Дакота, США, Міжплеменна індіанська церемонія в Геллапі (Нью-Мексико, серпень), Фолк- та джаз-фестиваль у Ньюпорті (Род-Айленд, серпень), Фольклорний фестиваль у Сан-Антоніо (Техас, серпень), Мотофестиваль у Старджисі (Південна Дакота, серпень), Фестиваль грибів у Теллуриді (Колорадо, кінець серпня) [21]. Особливими та найбільш відомими з них надано характеристику в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5. – Найвідоміші фестивальні події у США

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Фестиваль плаваючих ліхтариків на Гавайях	Щорічно на Гавайях проводиться День пам'яті. У цей день багато жителів та туристів збираються на березі океану, щоб побачити тисячі плавучих ліхтарів та теж запалити собі. Вогні, кинуті в море, несуть із собою молитви за мертвих та живих, жертв конфліктів, стихійних лих, хвороб та надію на загальне щастя.

Продовження таблиці 1.5

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Фестиваль Burning Man	Подія відбувається в останній тиждень серпня в самому серці пустелі Невада. Свою назву захід отримав від традиції спалювання величезної дерев'яної фігури у формі людини. Головне в Burning Man – чудові скульптури, які встановлюють на території проведення перед початком фестивалю. Адже всі витвори мистецтва спалюють під час проведення ню-парадів, концертів відомих музикантів та діджеїв. У дні фестивалю на території заходу суворо заборонені грошові перекази та транспортне пересування. І після його завершення на території не повинно залишитися нічого, що може нагадати про його проведення. Учасники стверджують, що в енергетиці у світі немає рівних подій.
Яскравий карнавал Марді Гра	Подію відзначають в США та багатьох країнах Європи, і в цілому, здебільшого, це дуже мирне святкування світового аналога Масляної, але не в Новому Орлеані. Тут нешкідливе релігійне свято перетворилося на один із найгучніших і яскравих карнавалів у світі. Святкування починається 6 січня і повільно набирає обертів протягом двох тижнів, поки не досягне кульмінації у Жирний вівторок. Під час свят проводяться костюмовані бали, вечірки, паради та костюмовані проходи. Найцікавішим з них є парад Бахуса, кожен майданчик якого присвячений якимось поганим розвагам – безладним побаченням, вечіркам з рясним вживанням спиртних напоїв, картам і т.п.
Фестиваль кіно та музики Boomtown	Фестиваль кіно та музики Boomtown, який проходить у південно-східному Техасі, збирає найкращі незалежні фільми національного та міжнародного виробництва та пропонує однодумцям можливість обговорити творчі ідеї. Фестиваль відомий своєю неймовірною DJ-сценою, величезною відвідуваністю, найкращими фільмами та нескінченною музикою

Кількість святкових заходів та фестивалів у Сполучених Штатах неймовірна. Майже щодня тут проводяться десятки різноманітних релігійних, культурних та спортивних заходів. Крім того, у кожному штаті є місцеві фестивалі та свята, які оголошуються вихідними. Латинська Америка – це регіон, який приваблює туристів своєю давньою історією та культурою і, звичайно ж, унікальною атмосферою [21]. Особливої уваги заслуговують яскраві свята, які відзначають в Латинській Америці, й Південноамериканські країни також відрізняються активною участю у міжнародному фестивальному русі (див. табл. 1.6).

Таким чином, Латинська Америка є окремим великим культурним туристичним макрорегіоном світу, славиться своїми спортивними подіями,

фестивалями і карнавалами, та понад 60 природних і культурних об'єктів регіону занесено до переліку людської спадщини ЮНЕСКО.

Таблиця 1.6 – Найяскравіші латиноамериканські фестивалі

Назва фестивалю	Загальна характеристика події
Карнавал у Ріо-де-Жанейро	одне з найочікуваніших свят у світі. Це божевільний коктейль квітів, музики, костюмів та танців. По суті, Карнавал у Ріо – це парад шкіл самби, організований Міністерством туризму міста, Лігою шкіл самби та телекомпаніями, які транслюють фестиваль. Кожна школа обирає тему та створює власну рухливу платформу, костюми, танці та вистави. Наприкінці карнавалу буде обрано школу-переможця та нагороджено грошовою премією. Навчання в цій школі вважається дуже цінним.
Свято Семана Санта Антигуа-Гватемала	Подія славиться як одне з найяскравіших і незвичайних свят Великодня. Свято починається в Попільну середу, перший день Великого посту, і триває тиждень, протягом якого вулицями міста проходять процесії і паради з зображеннями різних святих, вкритими пелюстковими килимами і красивими барвистими візерунками з піску. Майже все місто вкрите чорними кипарисами, і всюди пахне ладаном. Під час свята організуються вистави, які зображують суд та розп'яття Ісуса. Всі вистави зроблені настільки майстерно, а розмах свята такий великий, що не може не розчудити навіть переконаних атеїстів.
День мертвих, Гватемала, Нікарагуа, Мексіка, Сальвадор, Гандурас	Незважаючи на свою негативну назву, це неймовірно тепле сімейне свято, яке проходить щороку в перших числах листопада. У ці дні живі повинні пом'янути своїх померлих родичів і дати їм можливість хоча б на короткий час повернутися в сім'ю. Під час свят цвинтарі прикрашають квітами та вони стають місцем проведення пікніків, в яких обов'язково беруть участь навіть ті, хто вже пішов до інших світів. Всі найважливіші події припадають на другий день свята. Організуються ходи, учасники яких одягають красиві маски-черепи. У деяких містах вони організуються в атмосфері урочистих похоронів, звичайно, це веселощі для учасників, танці, пісні, яскраві фарби, що створюють воістину цікаве гротескне видовище.

Україна також має достатньо ресурсів щодо розвитку фестивального туристичного продукту та виходу на міжнародний рівень. З 2011 року в Україні було впроваджено рейтинг фестивалів «TOPFest 2011», який започаткував інтернет-портал «This is Ukraine – путівник по Україні» з метою розвитку українського фестивального руху, популяризації подієвого туризму в Україні та відзначення найкращих фестивалів [16]. Визначення рейтингу

тривало продовж 2 місяців і проходило в 6 країнах, його визначали за 116 номінаціями: найкращий гастрономічний, етнічний, історичний, мистецький, музично-тематичний фестиваль. Переможцями визнано: серед гастрономічних фестивалів – «Закарпатське Божоле», етнічних – «Трипільське коло: Повітря», історичних – «Стародавній Меджибій», мистецьких – «Республіка», музичних – «Навколишній світ», тематичних – «Свято сакури», тобто вже в 2019 – 2020 роках 26 українських фестивалів отримали європейський «знак якості» EFFE Label та стали частиною великої європейської фестивальної спільноти. Крім того, нагороду EFFE Award, яку можна назвати європейським «Оскар», отримав фестиваль ГогольFEST [16].

Найпопулярніші фестивальні заходи України, які мають високий рівень організації та міжнародний статус, визначено в наступній таблиці (див. табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Найпопулярніші фестивальні заходи України

Назва фестивалю	Місце проведення	Фестивальні заходи
BeLIVE,	Київ, НСК «Олімпійський»	– концерти культових Jamiroquai та інших музикантів (три сцени: Main Stage – із закордонними хедлайнерами, New Music Stage – з українськими музикантами, Night Stage – із діджеями); – стендап-сцена; – фудкорти; – арт-простір; – майстер-класи з блогінгу; – окремі зони нових технологій та робототехніки
Leopolis Jazz Fest	Львів	На 5 днів Львів традиційно стає джазовою меккою. Три локації: Ринкова Площа, площа біля палацу Потоцьких та зал цього палацу, де встановлюють сцену імені Едді Рознера (платна локація).
Atlas Weekend (музичний фестиваль)	Київ	Від програми фестивалю завжди захоплює дух: The Prodigy, Kasabian та Röyksopp, які збирали на Main Stage величезну кількість людей. Поки що організатори не поспішають оголошувати дахозривних хедлайнерів, але відомо, що прийдуть The Chemical Brothers, Tom Odell, Lost Frequencies та Nothing But Thieves.

Продовження таблиці 1.7

Назва фестивалю	Місце проведення	Фестивальні заходи
Ostrov Festival (фестиваль електронної музики)	Одеса, Київ	Локації: київський Труханів острів, Одеса – пляж скеледрому біля Траси Здоров'я. Організатори намагаються запрошувати класних зірок електронного андеграунду. Цікаво, що закордонні гості можуть потрапити на фестиваль безкоштовно, заповнивши електронну форму.
«Файне місто»	Тернопіль	Проводиться на іподромі за 7 км від Тернополю. Хедлайнери: The Rasmus, Beissoul & Einius, Bloom Twins, Amaranthe, The Gitas, «Воплі Відоплясова», «Один в каное».
U Park (музичний фестиваль)	Київ	Проводиться на стадіоні «Динамо». Хедлайнери: Gorillaz, Bonobo, Massive Attack, Kaleo, Tove Lo, Little Dragon, Young Fathers
Koktebel Jazz Festival	Чорноморськ	Проводиться на базі відпочинку «Чайка» на березі моря. Хедлайн ще не оголошено, але у минулих роках тут виступали Goran Bregovic, The Cinematic Orchestra, Nino Katamadze, Bonobo.
«Західфест»	село Родатичі, Львів	Наймасштабніший open-air України, у минулому році були Editors та Crystal Castles, тож, без сумнівів, організатори готують щось феєричне. Філософія «Західфеста»: не важливо які у тебе музичні уподобання, тут буде добре всім. Головне – налаштуватися на проживання у лісі у наметі.

Так, наприклад, у вересні на Чернігівщині, на території старовинного Дитинця, проводиться історичний фестиваль, метою якого стало популяризації історичних відомостей про період заснування Стародавньої державності на прикладі Чернігова. У фестивалі брали участь реконструктори з Норвегії, Польщі, Франції, Білорусі та ще 7 областей України (Дніпропетровської, Київської, Миколаївської, Одеської, Херсонської, Чернівецької та Чернігівської). Учасники мали змогу спостерігати за поєдинками та командними боями стародавніх воїнів, дізнатись про середньовічні ремесла, послухати живу середньовічну музику, взяти участь в іграх та розвагах, познайомитися з археологічними знахідками Чернігова [22].

Розвиток фестивального туризму також приваблює велику кількість туристів й до Тернопільщини. Так, наприклад, якщо у 2017 році сума туристичного збору становила 119 тисяч гривень, то за десять місяців 2018 року ця сума склала вже 168 тисяч. Одним із найвідоміших тернопільських

фестивалів є «Файне місто». Вже восьмий рік головна музична подія року збирає тернопільську молодь на іподромі. «Файне місто» – один із українських фестивалів, який поєднує практично всі жанри сучасної музики, такі як рок, фолк, альтернатива, танцювальна та приваблює туристів можливістю поринути в атмосферу живої музики та неймовірного драйву. Протягом чотирьох днів фестивалю на семи різних сценах виступлять понад сто українських та закордонних гуртів [20].

Крім того, важливою особливістю фестивального руху на Тернопільщині є організація гастрономічних заходів, які стають однією із найпопулярніших видів розваг, коли на Театральному майдані Тернополя проходить щорічний фестиваль «Тернопільська брама», який поєднує потужну музичну програму зі смачною їжею. Так, під час проведення першого фестивального заходу місцевої їжі та культури «Тернопільська брама» талановиті кухари встановили кулінарний рекорд на найдовшу ковбасу в Україні. Але це не був єдиний рекорд фестивалю, наприклад, у 2018 році п'ятеро місцевих кухарів приготували півтори тони «білого борщу», що було зафіксовано в книзі «Рекорди Тернополя». Черговий рекорд встановили на етно-гастрономічному фестивалі «Галицька дефіляда». Стометровий квітковий торт тернополяни зробили просто неба. Цей захід організується у формі фольклорного свята, метою якого є популяризація кулінарних традицій Галичини, екологічного харчування, розвиток етнокультурного та фестивального туризму в регіоні [22].

Подієвий туризм в Україні стрімко набуває популярності з огляду на подібні процеси у розвинених країнах. Але ж цілий перелік проблем заважає українським містам досягти рівня повноцінних європейських туристичних фестивальних центрів: невідреставрована забудова, погані дороги, відсутність достатньої кількості місць паркування, сміття на вулицях, недостатньо розвинена законодавча база та багато іншого, але країна крокує до розвитку туризму, спрямовуючи зусилля на все більше покращення умов.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Аналіз особливостей сучасного розвитку фестивального туризму в світі

За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), подієвий туризм та фестивальний, як його різновид, на даний час розвитку є одним із найперспективніших видів туризму у світі. Серед інших видів фестивальний туризму залишає надовго в пам'яті враження від насиченості програми, яскравого та атмосферного шоу. Ще однією особливістю цього виду туризму є його безмежні ресурси.

Відвідування туристами тієї чи іншої фестивальної події залежить від багатьох факторів, що в свою чергу впливає на рейтингові оцінки такої події. Складання рейтингу світових фестивалів залежить від багатьох чинників, таких як тип фестивалю, кількість та якість виконавців, тривалість заходу, локація та додаткові активності, які пропонуються на фестивалі. Однак, в таблиці 2.1. наведено деякі з найвідоміших і найпопулярніших фестивалів по всьому світу.

Таблиця 2.1 – Найпопулярніші фестивалі у світу

Назва фестивалю	Місце та час проведення	Тематична спрямованість	Особливості події	Кількість учасників	Дохід до бюджету
Coachella (США)	триденний (раніше одно- або дводенний) фестиваль, проводиться компанією Goldenvoice у місті Індіо, штат Каліфорнія, друга половина липня	Фестиваль музики та мистецтв Coachella Valley	– найбільший та найбільш прибутковий фестиваль у світі; – виступають як молоді, так і вже відомі музиканти; – проводяться культурні та мистецькі заходи	більш ніж 250 тис. осіб щорічно	понад 800 млн доларів за останні кілька років

Продовження таблиці 2.1

Glastonbury (Великобританія)	один із найвідоміших музичних фестивалів у світі, щорічно проходить на фермерській землі в Сомерсеті	музичний фестиваль	широкий спектр музичних, мистецьких та театральних заходів	понад 200 тис. осіб	біля 100 млн доларів
Tomorrowland (Бельгія)	один із найбільших електронних музичних фестивалів у світі, щорічно проходить у місті Бум у Бельгії	фестиваль електронної музики	– вражаючий дизайн сцени; – спеціальні ефекти; – безліч запальної електронної музики	понад 400 тис. осіб з більш ніж 200 країн щорок у	близько 100 млн доларів
Burning Man (США)	фестиваль проходить щорічно у пустелі Невади у США	фестиваль альтернативного мистецтва	– неповторний досвід мистецтва; – незвичайна атмосфера свободи та творчості	понад 70 тис. осіб	близько 10 млн доларів
Oktoberfest (Німеччина)	найвідоміший фестиваль у світі, проходиться у Мюнхені протягом двох тижнів у вересні-жовтні	пивний фестиваль	нескінченне пиво; – автентична баварська кухня; – традиційна музика	понад 250 тис. осіб кожного дня	близько 100 млн євро
Фестиваль піци (Італія)	головний фестиваль у світі та одна з яскравіших подій Італії у Неаполі проходить щорічно у вересні	фестиваль піци	– танцювальні вечори, театральні вистави, сувенірні ярмарки, різноманітні шоу та концерти – місце паломництва всіх любителів цієї відомої італійської страви, з'їжджаються гості багатьох країн світу	понад 1 млн. осіб	близько 80 млн євро
Rio Carnival (Бразилія)	найяскравіший та запальний фестиваль у світі, проходить у Ріо-де-Жанейро протягом п'яти днів під час Масної	парад самби та театралізоване шоу, свято передус початку великого посту	паради, костюмовані ходи, танці та безліч інших видовищ	понад 300 тис. осіб	близько 100 млн доларів

Продовження таблиці 2.1

Назва фестивалю	Місце та час проведення	Тематична спрямованість	Особливості події	Кількість учасників	Дохід до бюджету
La Tomatina (Іспанія)	найнезвичайніший фестиваль у світі, проходить у місті Буньоль в Іспанії, останній тиждень серпня	томатна битва «Томатину», присвячена врожаю, проходить в останню середу серпня	– вдень ярмарок, танці, паради, вночі запускаються феєрверки та салюти; – учасники кидають один в одного помідори протягом години, після чого відмиваються в душі на головній площі міста	до 50 тисяч учасників із різних країн приймають участь у битві	
Holi Festival (Індія)	найяскравіший та найбарвистіший фестиваль в Індії, який відзначається по всій країні протягом 2 дні (лютий-березень)	знаменує приход весни та відомий як свято взаємного кохання, квітів та подяки за врожай	учасники фестивалю забризкують один одного різнокольоровим порошком, що символізує радість та єдність	участь приймають практично всі жителі країни	

Остаточний результат складання будь-якого рейтингу залежить від тих ознак, які є переважними для того, хто його складає [21]. Однак, перелічені фестивалі є одними з найкращих і найпопулярніших по всьому світу. Якщо брати до уваги економічну ознаку як переважну, то в рейтингу будуть тільки ті фестивалі, які приносять більші доходи до бюджету регіону, який проводить фестиваль. Наприклад, серед музичних фестивалів найбільш прибутковими є наступні:

– Coachella – найбільш відвідуваний фестиваль у США з більш ніж 250 тис. осіб щороку та економічним прибутком понад 800 мільйонів доларів за останні кілька років;

– Glastonbury – найбільший та найпопулярніший фестиваль у Великій Британії, який приваблює понад 200 тис. осіб і має економічний прибуток близько 100 мільйонів доларів;

– Tomorrowland – один із найпривабливіших та ексклюзивних музичних

фестивалів, що приваблює понад 400 тис. осіб з більш ніж 200 країн щороку, з оцінним економічним прибутком близько 100 мільйонів доларів;

– Lollapalooza – щорічно приваблює понад 160 тис. осіб та має економічну вигоду понад 120 мільйонів доларів;

– Roskilde Festival – цей фестиваль приваблює понад 130 000 осіб з різних країн світу і має економічний прибуток близько 70 мільйонів доларів;

– Rock in Rio – має репутацію одного з найвідоміших фестивалів у світі з більш ніж 700 тис. відвідувачами та економічним прибутком близько 60 мільйонів доларів;

– Electric Daisy Carnival – найвідоміший фестиваль електронної музики у світі, який приваблює до 400 тис. осіб та має економічну вигоду близько 50 мільйонів доларів;

– Ultra Music Festival – приваблює понад 150 тис. осіб та має економічний прибуток близько 30 мільйонів доларів;

– Sziget Festival – найбільший фестиваль в Угорщині з більш ніж 500 тис. відвідувачами та економічною вигодою близько 20 мільйонів доларів;

– Burning Man – унікальний фестиваль з обмеженою кількістю квитків, що приваблює понад 70 тис. осіб і має економічний прибуток близько 10 мільйонів доларів.

Для більш детального визначення основних аспектів розвитку фестивального туризму у світі, окрім географії проведення фестивалів слід дослідити та визначити сучасні тенденції розвитку фестивального напрямку. В рамках цього необхідно дослідити особливості організації фестивалів, фестивального туру, невід’ємної складової туристичного продукту фестивального туризму, від якого безпосередньо залежить якість цих заходів.

Зважаючи на стрімкий розвиток фестивалів у світі, для просування цих подій на туристичному ринку все частіше використовуються різні маркетингові технології. На сьогодні найперспективнішим для просування фестивальних турів вважається цифровий маркетинг (Digital Marketing), вид маркетингової діяльності, який дозволяє цілеспрямовано взаємодіяти з

цільовими сегментами ринку у віртуальному та реальному середовищах за допомогою цифрових каналів і цифрових методів [24]. Цифровий маркетинг використовує новітні канали зв'язку з потенційним клієнтом (наприклад, Інтернет і цифрові медіа) і об'єкти, які працюють на основі цифрових технологій (наприклад, різноманітні гаджети). Відповідно до дослідження Eventbrite, майже половина (46%) відвідувачів більшості фестивалів, які вони відвідали, стверджують, що дізналися про нього, , через соціальні мережі [1].

Зарубіжний досвід організації та розвитку подієвого туризму дуже різноманітний. Австралія, Канада, Чехія, Данія, Естонія, Франція, Ірландія, Японія, Корея, Латвія, Нова Зеландія, Португалія, Словенія, Іспанія, Швейцарія, Туреччина та Англія є провідними країнами в сфері розвитку цього виду туризму. Саме ці країни виділяють значні ресурси на розвиток подієвого туризму, з метою підвищення його привабливості та конкурентоспроможності на міжнародному ринку туристичних послуг. З іншого боку, велике значення надається фестивальному туризму, який є одним із основних різновидів подій. Регіональні, національні та навіть транснаціональні підходи до організації, участі в заходах та їх фактичної реалізації можуть відрізнятися залежно від доступного бюджету та бажаних економічних, соціальних та екологічних результатів розвитку подієвого туризму.

Важливо згадати міжнародні організації, які також відіграють вагомую роль у розвитку подієвого, зокрема й фестивального, туризму у світі. Європейська асоціація фестивалів (European Festivals Association або EFA) об'єднує відомі музичні, танцювальні, театральні та мультидисциплінарні фестивалі мистецтв з Європи та за її межами. Асоціація була заснована в Женеві у 1952 році за спільною ініціативою видатного диригента Ігоря Маркевича та великого філософа Дениса де Ругемона. Сьогодні асоціація об'єднує близько 100 фестивалів та фестивальних асоціацій у 40 країнах. Члени EFA є ключовим елементом, який робить Асоціацію відкритим, впливовим міжнародним місцем для будь-якого фестивалю, який хоче стати

частиною більшої фестивальної спільноти. Місія Європейської асоціації фестивалів – це об'єднати та представляти фестивалі, що входять до неї, по всій Європі та у світі, сприяючи мистецькому життю Європи [28]. Асоціація за підтримки Європейської комісії та парламенту ініціювала програму «Європа для фестивалів, Фестивали для Європи» (Europe for Festivals, Festivals for Europe або EFFE), яка представляє собою онлайн-базу даних фестивалів Європи «Festival Finder», в яку наразі входить більше 2,3 тис. фестивалів.

Деяким фестивалям з цього переліку присвоюється нагорода EFFE – європейський знак якості проведення фестивальних подій, що оцінюється Міжнародним журі EFFE. Нагороди EFFE вручаються раз на два роки. Останнє видання відбулося 26 вересня 2019 року в Центрі образотворчих мистецтв Брюсселя – на сьогодні понад 800 фестивалів Європи отримали марку EFFE [25]. Міжнародна асоціація фестивалів та подій (International Festivals and Events Association або IFEA) підтримує івент-менеджерів та допомагає організовувати події у всьому світі. Це некомерційна організація, діяльність якої контролюється незалежною міжнародною радою директорів. Асоціація представлена філіями у всіх регіонах світу: Африка, Азія, Європа, Австралія та Нова Зеландія, Латинська Америка, Північна Америка та Близький Схід. Таким чином, асоціація здатна надати допомогу та підтримку організаторам фестивалів у будь-якій точці світу [32].

Європейська Асоціація фольклорних фестивалів (European Association of Folklore Festivals або EAFF) заснована у 2007 році у місті Велико Тирново, Болгарія. Її мета направлена на збереження, розвиток і популяризацію культури європейських народів. Асоціація об'єднує 494 фольклорні фестивалі з усього світу, перелік яких постійно поповнюється. У своїй діяльності ЕАФФ широко використовує сучасні телевізійні, комп'ютерні та інші інформаційні технології. Так, асоціація організовує музичні фестивалі «Євро Фольк», головною особливістю яких є повноцінна зйомка всіх виступів з використанням професійного телевізійного обладнання. На основі таких зйомок виготовляються та розповсюджуються відповідні аудіо- та

телепродукти. Наразі участь у таких фестивалях взяли 6 тис. колективів із понад 120 тис. учасниками. ЕАФФ є офіційним партнером ЮНЕСКО та членом Міжнародної організації народної творчості (International Organization of Folk Arts або IOV World), Міжнародної організації мистецтв та культури масок (International Mask Arts & Culture Organization або IMACO) та Міжнародної ради танцю (The International Dance Council CID). Також Європейська асоціація фольклорних фестивалів тісно співпрацює з телебаченнями Болгарії та багатьох країн Європи, з фольклорними ансамблями, групами, муніципалітетами, громадськими центрами, школами та іншими організаціями культурної діяльності [29]. Міжнародна рада організацій фольклорних фестивалів та народного мистецтва (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts або CIOFF), починаючи з 1970 року, працює над захистом, популяризацією та розповсюдженням традиційних культур народів світу. Є офіційним партнером ЮНЕСКО, акредитованим при Комітеті ЮНЕСКО ІСН. Своєю діяльністю організація націлена на наступні цілі:

- пропаганда нематеріальної спадщини за допомогою таких форм вираження як танці, музика, ігри, ритуали, звичаї та інші види народного мистецтва;
- сприяння збереженню культурної ідентичності у всьому світі;
- реалізація політики щодо передачі культурної спадщини дітям;
- підтримка діяльності своїх членів у сферах фольклору та традиційної культури;
- реалізація міжнародного культурного співробітництва;
- впровадження програм ЮНЕСКО, пов'язаних із традиційними культурами;
- складання «Довідника знавців фольклору».

В даний час членство в CIOFF у всьому світі охоплює 105 країн світу, в тому числі – 63 національні секції, 21 асоційованих члена, 3 члена-партнера та 18 членів-кореспондентів. За підрахунками CIOFF, понад 1 мільйон людей, у

тому числі – понад 30 тис. фольклорних танцювальних та музичних колективів та організацій народного мистецтва, пов'язані з CIOFF через свої національні секції CIOFF у всьому світі. Кожна національна секція має власну мережу членів, що включає національні та міжнародні фольклорні фестивалі, організації традиційного мистецтва та групи з фольклорного виконавства. Діяльність кожної національної секції CIOFF включає:

- координація фестивалів в масштабах країни;
- координація виступів національних фольклорних колективів в інших країнах світу;
- зв'язок з національними культурними організаціями, туристичними органами та урядовими органами;
- організація національних та міжнародних семінарів та конференцій;
- контроль за національними публікаціями, пов'язаними з діяльністю CIOFF;
- робота з молоддю та для дітей.

Основним продуктом організації CIOFF є міжнародні фольклорні фестивалі, які проводяться щорічно по всьому світу, з метою відзначення традиційних танців, музики, пісень та ремесл. Так, через мережу CIOFF щорічно організовується понад 300 міжнародних фольклорних фестивалів, 24 з яких – міжнародні дитячі фольклорні фестивалі. Кількість фестивалів зростає з кожним роком, а деякі з найдавніших фестивалів CIOFF проводяться вже понад 50 років. За 35 років існування CIOFF було проведено понад 6 тис. міжнародних фольклорних фестивалів по всьому світу. Загальна кількість днів, в які проходять міжнародні фольклорні фестивалі, організовані у всьому світі CIOFF, оцінюється в 2,5 тис. днів на рік. Загальна кількість фольклорних фестивалів, які проводяться в усьому світі, оцінюється в 15 тис. виступів на рік.

Щороку діяльність CIOFF висвітлюється у пресі та ЗМІ на місцевому, національному та міжнародному рівнях: понад 6 тис. статей у пресі, понад 500 телевізійних передач, понад 3 тис. інтерв'ю на радіо, сотні телевізійних

програм, присвячених традиційному танцю, музиці, співу та ремеслам. Дослідження організації у сфері фестивального руху підтверджують наступне:

- щороку 15 мільйонів людей відвідують фестивалі та події CIOFF, що становлять аудиторію CIOFF у всьому світі;
- щороку 5,4 мільйона людей подорожують на значні відстані у власних країнах та за кордоном, щоб спостерігати за міжнародними фольклорними фестивалями;
- 3 тис. міжнародних фольклорних танцювальних та музичних колективів щороку подорожують по світу, щоб виступати та ділитися своєю культурою на міжнародних фестивалях та заходах CIOFF;
- понад 90 тис. міжнародних виконавців фольклору та майстрів щороку відвідують інші країни світу, щоб продемонструвати своє мистецтво та ремесла;
- більшість представників CIOFF у всьому світі їдуть для участі у Світових конгресах, семінарах та конференціях через CIOFF [34].

Асоціація організаторів фестивалів (AFO) – незалежна міжнародна організація, яка об'єднує організаторів фестивалів. Заснована в 1987 році за участю невеликої кількості людей, які працюють у фестивальному бізнесі, асоціація сьогодні налічує понад 250 членів, які діляться своїми ідеями та підтримують один одного, допомагаючи розвивати міжнародний фестивальний рух. За приєднання до асоціації стягується плата, сума залежить від типу членства: 100 £ для агентств, які організують фестивалі, 100 £ для людей, які працюють у сфері фестивального руху (консультанти, художники, організатори, викладачі чи консультанти) – £ 100 Компанії, які тісно співпрацюють з галуззю (постачальники інфраструктури, звукозаписні компанії, мовники, постачальники, агенти та інші) – 175. Асоціація встановила кодекс належної практики для проведення фестивалів, який за ініціативи організаторів фестивалю впроваджується за чітко визначеними правилами [28].

Зробив аналіз державної політики у сфері організації подій, особливо фестивального туризму, та стратегії розвитку країн-лідерів світової івент-індустрії, можна узагальнити стратегічні напрями розвитку подієвого простору і, як наслідок, становлення фестивального туризму на міжнародному рівні, а саме:

- тісна співпраця між державним і приватним секторами відповідних галузей (туризм, індустрія подій, маркетингова політика, фінанси тощо);
- функціонування державного органу з розвитку індустрії подій та/або подієвого туризму у співпраці з відповідними національними та міжнародними організаціями та асоціаціями;
- розробка національної та регіональних стратегій/програм розвитку подієвого туризму;
- членство країн в регіональних та міжнародних організаціях івент-індустрії та фестивального руху;
- активне просування фестивальних подій шляхом використання сучасних ЗМІ (наприклад, запис/зйомка та розповсюдження відповідних аудіо- та відеоматеріалів) та маркетингових технологій (наприклад, реклама в соціальних мережах та Інтернет-реклама).

Таким чином, з огляду на проведений аналіз сучасного стану розвитку фестивального туризму по всьому світу, можна визначити певні тенденції його розвитку, а саме:

- зростання числа фестивалів. З кожним роком дедалі більше країн та міст починають організовувати свої власні фестивалі, що призводить до збільшення кількості варіантів для туристів;
- поява нових типів фестивалів. Разом із традиційними музичними, культурними та спортивними фестивалями з'являтимуться нові напрями, такі як фестивалі їжі, моди та кіно.
- зростання попиту на унікальні та досвідчені подорожі. Більшість туристів шукають нові та унікальні враження та досвід, тому фестивальний туризм стане ще популярнішим форматом подорожей;

– розвиток технологій та онлайн-бронювання. З розвитком Інтернету та онлайн-бронювання фестивального туризму буде ще простіше та зручніше для людей планувати свою подорож;

– збільшення частки молоді серед туристів. Молодь завжди була схильніша до експериментів і нових видів розваг, тому фестивальний туризм буде тим більше популярний у цієї категорії туристів.

Виходячи з визначених тенденцій, можна зробити висновок, що фестивальний туризм продовжуватиме своє зростання у світі протягом найближчих років, з ширшою різноманітністю фестивалів та зростаючим попитом на унікальні досліди.

2.2. Аналіз сучасного стану розвитку фестивального туризму в Україні

Сьогодні на загальнодержавному рівні діє «Стратегія розвитку туризму і курортів», яку було розроблено відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні» від 21.02.2007 р., затверджена розпорядженням КМУ від 6 серпня 2008 р. Цей нормативний документ визначає різні аспекти розвитку туризму та курортів України на національному рівні. Враховуючи, що туризм має значний вплив на економічну ситуацію та добробут населення як на місцевому, так й на регіональному рівнях, важливим кроком до раціонального регіонального управління у сфері туризму стала реалізація положень даної Стратегії щодо сталого розвитку туризму та курортів у регіонах загалом та малих містах зокрема. Згідно з Загальнодержавною програмою розвитку малих міст [38] пріоритетним напрямом для міст із значним природним та історико-культурним потенціалом (історичних, історико-архітектурних, культурних і туристичних центрів) є створення перспективних туристичних функцій із збереженням та можливим господарським використанням об'єктів культурної спадщини, охорона навколишнього середовища, обмеження промислової діяльності на території історико-культурного середовища. Таким чином, стає

доцільною розробка якісних стратегій і програм регіонального та місцевого розвитку як пріоритетних, у тому числі стратегії сталого розвитку туризму та курортів на основі комплексного аналізу ресурсного забезпечення регіонів України [38].

Сталий розвиток будь-якого регіону включає збалансоване функціонування місцевої економіки, створення багатовимірною середовища для сучасних і майбутніх поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення та реструктуризації виробництва, покращення умов соціальної, виробничої, транспортної, інженерної сфери та інфраструктури, поліпшення умов проживання, дозвілля та оздоровлення населення, охорони та збагачення культурної спадщини. Тобто, принцип сталого розвитку визначає важливість сталого функціонування інфраструктури, фінансову стабільність місцевого бюджету, важливість культурної стабільності місцевих звичаїв, традицій, умінь і навичок, полінаціональну та поліетнічну толерантність.

Оскільки всі регіони та міста унікальні за своїм розвитком, то кожен має знайти свій власний шлях до сталого розвитку, використовуючи свої внутрішні переваги та особливості потенціалу й привабливості як базу для розробки та впровадження місцево орієнтованих стратегій сталого розвитку. В свою чергу, на основі культурної поліцентричності кожна місцевість може стати центром певної привабливості щодо розподілу праці та капіталу на загальнодержавному чи загальнорегіональному рівнях. Саме тому, розробка місцевих програм розвитку туризму та туристичної інфраструктури може стати основою для підтримки державою депресивних регіонів в країні. А регіональні етнічні особливості можуть стати поштовхом для розвитку особливих напрямів туризму, таких як, наприклад, фестивальний туризм, який надає можливість ознайомити туристів з культурною спадщиною, місцевим колоритом та традиціями певних територій.

Переваги розвитку фестивального туризму на регіональному рівні очевидні тим, що запровадження національного туристичного продукту буде

якнайкраще характеризуватиме Україну, а також відкриватиме нові спеціальності та збільшуватиме зайнятість, підвищуватиме платоспроможність та рівень життя місцевого населення. Це призведе до збільшення у прибутковій частині місцевого бюджету (міського та державного) та видатків на історико-культурне відновлення міст і регіонів [38].

В останні роки фестивальний туризм охоплює все більшу частину туристичного руху. Загалом це відображає загальносвітову тенденцію розвитку туризму, де культурно-освітні та рекреаційні форми стали основою для зростання туристичних потоків у розвинутих країнах. Європейська інтеграція проголошена головним курсом зовнішньої політики України, що надає фестивальному руху в нашій державі додаткового поштовху для розвитку, запозичивши методи та форми організації у країн Центральної Європи. У дослідженнях, проведених за кордоном, фестивалі здебільшого розглядаються в поєднанні з індустрією туризму. Крім того, фестиваль розглядається як інструмент покращення економічної ситуації на регіональному рівні та аналізується його вплив на зайнятість, загальний добробут населення регіону та динаміку бізнесу [39].

Фестивальний туризм Україною, ґрунтуючись на популярних заходах та найкращих місцях, де їх проводять. Щорічні українські фестивалі в відрізняються різноманітністю. Є можливість побувати на гастрономічному, музичному, старовинному фестивалі, сходити в театр, кіно або на шоу. Найкращі вечірки збирають не лише українців, а й людей з інших країн, дарують бадьорі емоції, дозволяють цікаво провести час та познайомитися з новими людьми. Слід звернути увагу на те, що дати проведення фестивалів можуть змінюватися щороку, тому рекомендується ознайомлюватись з датами та подробицями проведення заходів на офіційних сайтах фестивалів. Наймасштабнішими фестивалями в Україні можна вважати наступні (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Найбільші фестивалі в Україні

Назва фестивалю	Загальна характеристика	Місце та початок проведення	Кількість відвідувачів
Atlas Weekend	один із наймасштабніший open-air музичних фестивалів в Україні, який проходить щороку	З 2015, Київ	Понад 200 тис. осіб кожного року
Ulichnaya Eda	гастрономічний фестиваль вуличної їжі з однойменною назвою, займається впровадженням приготування та споживання європейської культури вуличної їжі.	З 2016, Київ (інші міста України)	близько 150 тис. осіб на рік
Червона Рута (RutaFEST)	регулярний український молодіжний фестиваль сучасної та популярної музики, що проводиться раз на два роки. Конкурси проводяться у шести жанрах: український автентичний фольклор, популярна, танцювальна, акустична, експериментальна та рок-музика.	З 1989 року (Чернівці), в різних містах України	близько 80 тис. осіб на рік
Національний Сорочинський Ярмарок («ЯРМАРИНКА»)	Найбільший в Україні гастрофестиваль, проходить влітку. Це більше сільськогосподарська подія, оскільки там можна купити майже все, включаючи багато сувенірів hand made. На ярмарку працюють щонайменше 30 шеф-кухарів та інших кулінарів, які пропонують скуштувати традиційні українські страви. В рамках Національного Сорочинського ярмарку проводиться Всеукраїнський Фестиваль народної творчості «ЯРМАРИНКА» – найбільше всенародне культурно-мистецьке дійство в Україні.	Великі Сорочинці, Полтавської область. Започатковано в 17 ст., проводився до 20х років 20 ст. Було відроджено у 1966 році, а в 1999 році отримав статус Національного	Щорічно декілька сотень тис. гостей, включаючи туристів з усього світу

Це лише кілька з багатьох фестивалів, які відбуваються в Україні. Так, щороку в Україні проводяться різноманітні фестивалі їжі. Їх дуже багато, тому можна легко знайти підходящий на конкретну дату та в конкретному регіоні. Також в Україні організуються безліч музичних фестивалів, які дарують незабутні емоції, нові знайомства, якісну музику та море позитиву. Окрім музичних та гастрономічних фестивалів, завжди можна провести захоплюючі моменти, обравши для себе кіно- або театральний фестиваль, чи з різноманітних шоу. Також популярними щодо відвідування є фестивалі стародавності, які надають можливість перенестися в минуле та отримати насолоду від різних подій давнини.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна визначити, в Україні щорічно проводяться десятки гастрономічних, винних, етнографічних, історичних та музичних фестивалів, але, нажаль, про більшість із них відомо лише мешканцям місць проведення. За результатами аналізу було визначено по п'ять найпопулярніших подійєвих заходів, які організуються в різних регіонах України (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Найпопулярніші фестивалі в Україні по регіонах.

Регіон	Перелік популярних фестивалів
Київська область	<ul style="list-style-type: none"> – Київський міжнародний фестиваль арт-джазу «All Music Is Jazz» – фестиваль «Острів» – фестиваль-конкурс «Країна мрій» – фестиваль «Рок Булава» – фестиваль «Старе Місто Арт»
Одеська область	<ul style="list-style-type: none"> – міжнародний кінофестиваль «Одеса-кіно» – міжнародний джазовий фестиваль «Jazz Koktebel в Одесі» – фестиваль «Одеса-шансон» – міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «GOGOLFEST» – фестиваль «Kraina Mriy»
Львівська область	<ul style="list-style-type: none"> – фестиваль «Woodstock Ukraine» – міжнародний фестиваль «Carpathian Alliance» – оффлайн-фестиваль «Leopolis Jazz Fest» – фестиваль «Захід festival» – фестиваль «Етносвіт»

Продовження таблиці 2.3

Регіон	Перелік популярних фестивалів
Херсонська область	<ul style="list-style-type: none"> – фестиваль «Херсон-Джаз» – фестиваль «Таврійські ігри» – фестиваль «Соловейфест» – фестиваль «Азовські хвилі» – фестиваль «Херсонська прогулянка зі смаком»
Харківська область	<ul style="list-style-type: none"> – кінофестиваль «Molodist» – фестиваль «BeLive» – фестиваль «Молодь ФаС» – фестиваль-конкурс «Step Up» – фестиваль «Музична сотня»
Донецька область	<ul style="list-style-type: none"> – фестиваль «Донбас-джаз» – міжнародний фестиваль «Острів» – фестиваль «Урбан Пікнік» – фестиваль «Арістофест» – фестиваль «Акордеон-плюс»
Закарпаття	<ul style="list-style-type: none"> – гастрофестиваль «Гуцульська бриндзя» (Рахів) – гастрофестиваль «Закарпатське Божоле» (Ужгород) – винний фестиваль «Червоне вино» (Мукачево) – фестиваль «Срібний Татош» (с.м. Чинадієво) – фестиваль «Сакура-Фест» (Ужгород)
Запорізька область	<ul style="list-style-type: none"> – фестиваль електронної музики «ZOUND Festival» – фестиваль «Хортиця Фрідом» – фестиваль вуличної їжі «Пікнік на Райдузі» – фестиваль «Покрова на Хортиці» – кінофестиваль «ZIFF»

В Україні також щороку відбуваються й фестивальні події міжнародного масштабу, а саме:

- фестиваль «Сказкова вежа» – міжнародний дитячий фольклорний фестиваль, який проходить щороку у Львові;

- фестиваль «Кіно коктейль» – міжнародний кінофестиваль нового кіно, що проводиться у Києві;

- фестиваль «Jazz Koktebel» – найбільший джазовий фестиваль, який було започатковано на півострові Крим, але після 2014 року проводився в Одеській області, а з 2019 року в Києві;

- фестиваль «Таврійські ігри» – найбільший фестиваль народної культури та спорту, що проводиться в Одесі;

- фестиваль «Метеоріт» – фестиваль сучасної музики, що проводиться у

Чернігові;

- фестиваль «White Nights of Odessa» – міжнародний фестиваль фантастики, який проводиться щороку в Одесі;
- фестиваль «Atlas Weekend» – найбільший музичний фестиваль України, який проводиться у Києві;
- фестиваль «Крайна карусель» – міжнародний фестиваль фольклорно-етнографічних театрів та колективів, що проводиться у Івано-Франківську;
- фестиваль «UYUO Fest» – фестиваль нового та експериментального мистецтва, який проводиться у Львові [16].

На основі аналізу переліку організованих подій, визначаємо, що в Україні демонструється тяжіння організації фестивалів як форм залучення туристичних потоків до міст і територій, перш за все, заходу і півночі України, що особливо важливо в умовах кризових явищ у провідних секторах економіки цих регіонів для подолання депресивності, збільшення зайнятості і доходів бюджетів усіх рівнів. Туристична інфраструктура цих регіонів також демонструє більшу мобільність та прискорений розвиток (готельний бізнес, громадське харчування, транспортні послуги та ін.)

Фестивальний туризм є ресурсом підвищення світового іміджу України та джерелом підйому економічного добробуту окремих регіонів і міст. Він створює основу для суттєвого зростання та урізноманітнення зайнятості, створення ґрунту матеріального добробуту та культурного рівня населення цих територій. Фестивальний туризм як різновид культурно-пізнавального, подієвого та розважального створює вагомий внесок у зайнятість та працевлаштування фахових кадрів з багатьох спеціальностей, які зараз в нашій країні не знаходяться в списку високооплачуваних та заможних. Диверсифікація географічного розташування фестивалів різного рівня дозволить мобілізувати ментальні ресурси населення регіонів та фінансові ресурси інвесторів, що поліпшить стан бюджетів міст та регіонів країни.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО РУХУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1. Розробка стратегії розвитку фестивального туризму на прикладі Запорізького регіону

Запоріжжя – легендарне українське місто, яке здавна славиться своєю незвичайною історією, архітектурою, природними багатствами, чудовими людьми та доброзичливим відношенням. Місто щороку приваблює тисячі туристів, тому що їм дійсно є на що подивитися. Так, чудовою нагодою відвідати Запоріжжя є деякі фестивалі, які організовуються в місті щороку. Але, не зважаючи на те, що вже є, все ж регіон потребує складання стратегії розвитку фестивального руху, що, в свою чергу, потребує аналізу поточної ситуації та визначення конкретних цілей. Задля того необхідно провести певні дослідження сучасного процесу фестивального руху:

Крок 1: Аналіз існуючих фестивалів – вивчити існуючі фестивалі у Запоріжжі та зробити докладний аналіз кожного, оцінивши популярність, рівень організації, кількість відвідувачів, відгуки учасників тощо.

Крок 2: Визначення потенціалу – оцінити потенціал міста та регіону для проведення різних фестивалів. Розглянути географічне розташування, наявність визначних пам'яток та об'єктів культурного значення, кліматичні умови тощо.

Крок 3: Визначення цілей – визначити основні цілі розвитку фестивального руху у Запоріжжі. Можна розглянути такі напрямки: збільшення туристичного потоку до міста, розширення культурної програми для мешканців міста, підтримка місцевих художників та музикантів, розвиток спортивного туризму тощо.

Крок 4: Розробка програми – на основі аналізу та визначення цілей, розробити програму з проведення нових фестивалів, а також покращення

організації вже існуючих. Необхідно визначити формат проведення, кількість днів, місце проведення, умови участі тощо.

Крок 5: Залучення інвестицій – для успішної реалізації програми потрібні інвестиції. Можна організувати додаткову збір коштів у вигляді спонсорських внесків, грантів, коштів місцевого бюджету та інших можливих джерел.

Крок 6: Просування – організувати якісну рекламну кампанію, яка допоможе залучити максимальну кількість учасників та глядачів. Рекламувати фестивалі можна через соціальні мережі, інтернет, телебачення, радіо, а також із використанням зовнішньої реклами.

Крок 7: Реалізація програми – ретельно контролювати хід проекту та організацію, стежити за дотриманням бюджету та тимчасових рамок. Також необхідно давати зворотний зв'язок учасникам та глядачам, щоб покращувати якість проведення фестивалів у майбутньому.

Ці кроки допоможуть розробити ефективну стратегію розвитку фестивального руху у Запоріжжі.

Фестивальний рух у Запорізькому регіоні має потенціал для успішного розвитку. Регіон розташований у стратегічно зручному місці на перетині головних транспортних магістралей, що дозволяє залучати учасників та гостей з різних районів України. Крім того, Запоріжжя має розвинену інфраструктуру, яка дозволяє проводити безліч заходів як на відкритому повітрі, так і у приміщеннях.

Регіон характеризується багатою культурною спадщиною, що може стати гарною відправною точкою для створення фестивалів різних жанрів. Наприклад, музичні фестивалі народної пісні, класичної музики, рок- та електронної музики, а також фестивалі театральних постановок та кіно можуть залучити велику кількість учасників та глядачів.

Ще одним фактором, який сприяє розвитку фестивального руху у Запорізькому регіоні, є активна громадянська позиція місцевих мешканців та готовність місцевої влади підтримувати такі ініціативи. Більше того, розвиток

фестивалів може стати одним із інструментів для розвитку туризму в регіоні, що призведе до зростання економіки та створення нових робочих місць.

Незважаючи на всі вищезгадані позитивні аспекти, слід звернути увагу на необхідність хорошої організації та залучення спонсорів для сприятливого розвитку фестивального руху у Запорізькому регіоні. Загалом можна зробити висновок, що регіон має достатній потенціал для розвитку фестивальної культури, а на цьому шляху необхідно звернути увагу на якісну підготовку та організацію заходів.

Запорізький регіон має значний потенціал для залучення туристичного потоку за допомогою фестивального руху.

По-перше, регіон багатий культурною та історичною спадщиною, що дозволяє проводити різноманітні тематичні фестивалі, які залучають любителів історії та культури.

По-друге, Запорізький регіон розташований поблизу великих туристичних центрів: Криму, Одеси, Херсона, де проводяться міжнародні фестивалі різних масштабів. Це дозволяє використовувати регіон як транзитну точку на маршруті туристичних поїздок.

По-третє, фестивальний рух може сприяти розвитку інфраструктури регіону, як-то громадський транспорт, готелі, ресторани та інше, що підвищує рівень зручності та комфорту для туристів.

Таким чином, Запорізький регіон має значний потенціал для залучення туристичного потоку за допомогою фестивального руху, що буде сприяти розвитку економіки та підвищенню соціального статусу регіону.

За останні роки у місті Запоріжжі було сформований особливий фестивальний рух та проводяться на постійній основі кілька вже відомих музичних та культурних фестивальних заходів, а саме:

– Khortytsia Freedom – фестиваль вільних людей. Один із найпопулярніших фестивалів Запоріжжя щороку відвідують гості не лише з інших міст України, а й з-за кордону. Khortytsia Freedom – це гармонійне поєднання етнічної української культури із сучасними традиціями. Це злиття

різних музичних напрямів, різних століть та переваг. Щороку на відвідувачів заходу чекають виступи відомих українських виконавців та гуртів, етно-сцена, зона фуд-корту та для маленьких гостей – дитяча зона;

– міжнародний Запорізький кінофестиваль «ZIFF» – фестиваль присвячений темі сучасного і не лише кінематографу, учасники та організатори мають можливість переглянути актуальні короткі метри з усього світу та України, що дає можливість глядачам познайомитись з новими ідеями сучасних авторів, режисерів та продюсерів;

– фестиваль вуличної їжі – «Пікнік на Райдузі» став найсмачнішим західом міста. Це фестиваль вуличної їжі, який дає можливість не лише похвалитися власними талантами, а й побачити представників культурного та модного життя міста Запоріжжя;

– фестиваль-конкурс вертепів «Козацька Коляда» спрямований на відродження та популяризацію українського традиційного козацького бойового мистецтва та збереження народні традиції. Захід проходить в рамках традиційного обласного Новорічна-різдвяного фестивалю. Учасники фестивалю-конкурсу представили театралізовані різдвяні обрядові дійства за народною та біблійною тематикою;

– «Z-Games» – фестиваль молодіжної культури, який проводиться у рамках святкування Дня металурга у Вознесенському міському парку на каскаді фонтанів «Райдуга». Це змагання з екстремальних видів спорту, таких як BMX, скейтбординг, вуличні гонки на велосипедах та стрибки у воду. Фестиваль також пропонує різноманітні розважальні заходи, включаючи концерти зіркових виконавців;

– «Zobi fest» – це студентський фестиваль, щоб потрапити на який, необхідно було зробити добру справу для міста, написати про нього у соцмережах та дати заслання організаторам. Одночасно в режимі нон-стоп практично цілодобово проводилося до шести заходів тривалістю близько години кожне. І учасники фестивалю можуть обирати те, що їм до вподоби;

– «Faine Misto» – це щорічний музичний фестиваль, який також приваблює багато глядачів із різних частин України, а також інших країн. На фестивалі можна почути музику різних жанрів – рок, поп, реп та інші. Крім того, на фестивалі встановлюються сцени для танців, культурних заходів та інших розваг;

– «ZOUND Festival» – музичний фестиваль, який щорічно відвідує низка як українських, так і зарубіжних виконавців з усього світу. Захід проходить у середині літа та триває протягом двох днів. ZOUND Festival зустрічає багато виконавців електронної музики, там виступають діджеї з Нідерландів, Німеччини, України та інших європейських країн. Виконавцями фестивалю були такі гурти та виконавці як ATB, Sander van Doorn, Oliver Huntemann, Booka Shade, Omni – відомі на весь світ діджеї, концерти яких щорічно відвідують тисячі фанатів.

Загалом, за останні 3 роки у Запоріжжі було проведено багато великих заходів, які залучили багато глядачів та учасників з усієї України та за її межами. Ці фестивалі справляють позитивний вплив на економіку та культурне життя міста. Але дані про доходи бюджету міста від цих фестивалів невідомі. Можливо, докладнішу інформацію можна отримати у місцевої влади чи уряду міста.

Щодо розробки програми нового фестивального заходу для розширення фестивального руху в регіоні, необхідно діяти за певними кроками, а саме:

Крок 1. Визначення місця проведення:

– визначити відповідний майданчик для проведення фестивалю. Можна розглянути парки, водні простори або інші відкриті місця у регіонах;

– звернути увагу на доступність місця для відвідувачів: наявність громадського транспорту, близькість до міської інфраструктури (магазини, ресторани, готелі тощо);

– розглянути можливість створення зон відпочинку та розваг для всіх вікових груп.

Крок 2. Визначення тематики фестивалю:

- розглянути різні тематики: музика, культура, спорт, наука, мистецтво, технології тощо;

- визначити головний акцент фестивалю та створити концепцію заходу навколо цієї теми.

Крок 3. Створення програми заходів:

- розробити програму заходів: концерти, виставки, ярмарки, майстер-класи, конкурси, спортивні змагання тощо;

- звернути увагу на багатоборство та різноманітність, щоб кожен відвідувач зміг знайти для себе щось цікаве.

Крок 4. Залучення учасників та спонсорів:

- провести роботу із залучення учасників та спонсорів, а саме розглянути можливість залучення великих світових артистів, створити план роботи зі спонсорами.

- укласти договори та зробити всі необхідні дії щодо забезпечення безпечних умов та комфорту відвідувачів.

Крок 5. Реклама та просування:

- розробити та впровадити потужну рекламну кампанію, щоб залучити відвідувачів, скористатися різними каналами просування: соціальні мережі, реклама ЗМІ, зовнішня реклама тощо;

- підготувати інформаційні матеріали: плакати, буклети, включення на телебаченні та радіо.

Крок 6. Проведення фестивалю:

- забезпечити високий рівень безпеки всіх учасників та відвідувачів;
- проконтролювати відповідність програми заходів до встановлених стандартів;

- організувати комфортні умови для всіх учасників заходу.

Крок 7. Оцінка результатів:

- провести аналіз проведеного заходу. Оцінити кількість відвідувачів, рівень їхньої задоволеності, отримати відгуки та рекомендації щодо покращення проведення наступного фестивалю;

– скласти фінансовий звіт та зробити висновки про профітабельність (прибутковість) фестивалю.

Для пошуку іноземних спонсорів також необхідно дотримуватися стратегічної співпраці з міжнародними організаціями допоможе Запорізькому регіону розширити кордони в організації та проведенні фестивалів. Наступні стратегії можуть бути використані:

– дослідження потенційних контактів: визначення міжнародних організацій, які зацікавлені у співпраці із Запорізьким регіоном для проведення фестивалів. Розгляд таких організацій, які оперують у сфері мистецтва, культури, музики та туризму;

– обмін інформацією: створення інформаційної бази про заходи, фестивалі та їх тематики в Запорізькому регіоні. Міжнародним організаціям слід забезпечити свіжу інформацію для залучення нових відвідувачів на фестивалі;

– розвиток спільних проєктів: співавторство фестивалів, які спільно організовуватимуться зарубіжними та місцевими організаціями. Ця співпраця допоможе веденню культурного діалогу, розширить кругозір учасників та відвідувачів, обмін досвідом в організації фестивалів;

– пошук спонсорів: необхідно поставити завдання пошуку міжнародних спонсорів для проведення фестивалів. Це допоможе забезпечити фінансування організації заходів та залучення нових відвідувачів;

– просування у соціальних медіа: розробка рекламної кампанії у соціальних медіа та інших онлайн-платформах з метою просування фестивалів. Мережа має використовуватися з максимальною ефективністю;

– встановлення партнерства з туроператорами: не залишати осторонь туроператорів, місцеві та міжнародні, які можуть стати важливою частиною проведення фестивалів. Розширювати коло партнерів та створити їхню повноцінну підтримку;

– створення мобільного додатка: зручність нашого часу у турботі про туристів є пріоритетом. Створення програми для смартфонів може допомогти

відвідувачам орієнтуватися та знаходити інформацію про майбутні заходи та фестивалі.

Таким чином, такі підходи до розробки стратегії співпраці з міжнародними організаціями допоможуть Запорізькому регіону стати одним із лідерів в організації фестивалів, відкрити нові можливості для туристів та допомогти у розвитку місцевої економіки.

3.2. Розробка проекту фестивального заходу на прикладі Запорізького краю

Запорізький регіон має величезний потенціал розвитку фестивального туризму завдяки багатій культурній спадщині та безлічі потенційних майданчиків для проведення фестивалів. Регіон багатий історичними та культурними пам'ятками, гарною природою та унікальними традиціями, які можуть стати основою для організації різноманітних фестивалів та свят.

У регіоні є вже кілька загальновідомих фестивалів, які приваблюють туристів, наприклад, історичні реконструкції «Запорізька Січ» та «Медовий спас», які проводяться у Запорізькій області. Можливостей для розвитку фестивального туризму в регіоні безліч, наприклад, це можуть бути фестивалі національних кухонь, фестивалі музики та танцю, виставки народних промислів, фестивалі спорту та багато інших.

Важливо звернути увагу на маркетинг та просування фестивалів, щоб зробити їх більш доступними та цікавими для туристів. Також необхідно забезпечити інфраструктуру та умови для комфортного розміщення гостей та учасників фестивалів. Розвиток фестивального туризму у Запорізькому регіоні сприятиме збільшенню потоку туристів, створенню нових робочих місць та стимулюванню економічного розвитку регіону загалом.

Наприклад, на території Запорізького регіону можна організувати наступні фестивалі:

– фестиваль козацької культури та традицій, який може включати кінні покази, пісні та танці, дегустації національних страв, майстер-класи з козацького ремісництва тощо;

– фестиваль риболовлі та полювання, який може включати змагання, виставки спорядження та мисливської зброї, дегустації рибних страв тощо;

– фестиваль культури та мистецтва, який може включати виставки картин, концерти музичних та театральних колективів, майстер-класи з ремісничих мистецтв та ін.;

– фестиваль гастрономії та виноробства, який може включати дегустації місцевих вин та національних страв, майстер-класи з приготування національних страв тощо;

– фестиваль агротуризму, який може включати екскурсії на ферми, участь у збиранні врожаю та тваринництві, наукові конференції з розвитку сільського господарства тощо.

Крім того, Запорізький регіон має добре розвинений транспортний потенціал, у тому числі сучасні аеропорти та залізничні станції, а також безліч сучасних готельних комплексів та баз відпочинку. Все це створює сприятливі умови для розвитку фестивального туризму у регіоні.

З огляду на те, що Запорізький край є не тільки промисловим, а й сільськогосподарчим регіоном, можна визначити його як доволі перспективним щодо розвитку не тільки фестивального туризму, а й агротуризму. Тому в дипломному дослідженні було розроблено проект програми нового фестивалю агротуризму у Запорізькому регіоні. Назва фестивалю «Агропрогрес». Метою фестивалю визначено привернення уваги та зацікавленості щодо розвитку агротуризму у Запорізькому регіоні, проведення заходів, націлених на підвищення поінформованості про цей вид туризму. Фестиваль буде проводитись на території Запорізького регіону та на його території будуть представлені різні типи та напрями розвитку агротуризму.

Програма фестивалю:

День 1. Відкриття фестивалю:

- відкриття виставки, присвяченої різноманітності агротуризму у Запорізькому регіоні;
- вітальне слово від регіональних та муніципальних представників;
- дискусійна панель з розвитку агротуризму у регіоні;
- майстер-класи з садівництва, бджільництва, виробництва органічних продуктів;
- дегустації місцевих продуктів.

День 2. Активний відпочинок на природі:

- екскурсії на ферми та ландшафтні комплекси;
- прогулянки на конях;
- вітрильні та каяк-тури на річках та озерах;
- концерти, присвячені місцевій культурі та традиціям.

День 3. Заключний день:

- продовження виставки агротуризму;
- аукціон місцевих продуктів та виробів;
- дискусії щодо розвитку агротуризму в регіоні;
- конкурси та розваги для відвідувачів, включаючи ігри та розваги для дітей;
- хакатон (створення повноцінної програми) за участю місцевих стартапів з проектування та розвитку нових технологій для агротуризму.

Контакти фестивалю:

- веб-сайт: agroprogress.zp.ua;
- електронна пошта: agro.progress.festival@gmail.com;
- телефон: +380 (XX) XXX-XX-XX.

Визначити можливу економічну вигоду від проведення фестивалю агротуризму можна через оцінку його впливу на різні аспекти регіональної економіки, такі як:

– туристичний потік: організація фестивалю агротуризму може залучити більше туристів у регіон та збільшити кількість туристичних маршрутів. Припустимо, що фестиваль привабить 5000 туристів на 3 дні, які щодня витратять у середньому 500 грн. Таким чином, загальна сума витрат туристів складає 7,5 млн. грн.;

– розвиток місцевого бізнесу: створення робочих місць та можливості для продажу місцевим продуктів та послуг. Припустимо, що фестиваль залучить 20 учасників, які, у свою чергу, закуплять продукти на 2 млн грн у місцевих виробників;

– просування регіону: організація фестивалю допоможе привертати більше уваги до регіону та збільшить його репутацію як місця для розвитку агротуризму.

Таким чином, загальна економічна вигода внаслідок організації фестивалю агротуризму для Запорізького регіону становить 9,5 млн. грн. (7,5 млн. грн. – витрати туристів плюс 2 млн. грн. – закупівлі місцевими виробниками). Однак, необхідно враховувати й витрати на організацію фестивалю, наприклад, оренда місця, підготовка та організація заходу тощо, щоб точно оцінити економічну вигоду.

Програма туру з відвідуванням фестивалю агротуризму «Агропрогрес» у Запоріжжі може виглядати так:

День 1:

- прибуття до Запоріжжя, зустріч з гідом та трансфер до готелю;
- відпочинок та ознайомлення з містом.

День 2:

- сніданок у готелі;
- екскурсія по Запоріжжю, відвідування головних визначних пам'яток, таких як острів Хортиця, музей-заповідник «Запорізька Січ», Запорізький козачий театр;
- обід у ресторані із національною українською кухнею;

– ввечері відвідання фестивалю «Агропрогрес», де буде багато заходів – костюмований парад, концерти, виставки народних промыслів, майстер-класи з фольклорних традицій.

День 3:

- сніданок у готелі;
- екскурсія до Каховки, де ви зможете поринути у ще більш насичений світ культури запорізьких козаків;
- обід на березі Дніпра;
- ввечері – продовження фестивалю «Агропрогрес».

День 4:

- сніданок у готелі, виїзд з готелю та трансфер до аеропорту.

Це лише загальний проект програми, її можна налаштувати під індивідуальні бажання та потреби туристів.

Щодо покращення розвитку фестивального руху у Запоріжжі та залучення більшої кількості туристів, у тому числі й іноземних, було розроблено наступні рекомендації:

- розробити унікальний концепт нового фестивалю, який відрізняв би його від інших заходів, що проводяться в місті та за його межами. Він має бути орієнтований на інтереси як місцевих жителів, так і туристів з інших регіонів та країн;

- поліпшити інфраструктуру міста, а також інвестувати у оновлення культурних об'єктів, наприклад, відродити культурні центри та парки для проведення фестивалів;

- забезпечити широкий вибір різноманітних заходів на кожному фестивалі, які б задовольнили інтереси всіх вікових груп та соціальних верств, від мега шоу до інтелектуальних ігор та майстер-класів;

- організувати рекламні кампанії у різних країнах залучення більшої кількості іноземних туристів. Наприклад, можна провести заходи у дружніх містах чи виставки туристичних послуг;

- забезпечити надання максимальної кількості зручностей для туристів на час проведення фестивалю: комфортне розміщення, транспортне обслуговування та якісне харчування;

- щодо створення максимального комфорту для туристів, слід використовувати інноваційні рішення, наприклад, створити додаток фестивалю, де надаватиметься повна інформація про всі події, місця та послуги, які працюють на фестивалі;

- необхідна співпраця з внутрішніми та іноземними спонсорами і партнерами, наприклад, з місцевими органами влади, іноземними консульствами чи представництвами, аеропортом, мережею готелів та ресторанів;

- створити медіа-кампанію, щоб привернути увагу до заходу та продемонструвати інноваційний та креативний потенціал міста;

- залучити місцевих мешканців до роботи над організацією та проведенням фестивалів, що дозволить створити атмосферу однаковості та інтересу у всіх учасників заходу.

Незважаючи на те, що організація масштабних заходів потребує багато ресурсів і зусиль, організація фестивалів сприятиме підвищенню іміджу міста, наситить його новою енергією та може надати технологічний поштовх його розвитку.

ВИСНОВКИ

Якщо розглядати історію становлення та розвитку туризму у світі, то можна зазначити, що подієвий туризм є одним із найдавніших видів туризму. Цей напрям зародився в давні часи, бурхливо розвивалася в середні віки, а сучасне розуміння набула вже в ХХ столітті. На основі теоретичного аналізу встановлено, що фестивальний туризм є невід'ємною частиною подієвого туризму. Згідно з трактуваннями багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, фестивальний туризм визначається як тимчасовий виїзд людини з місця проживання для участі в різноманітних святкових заходах (урочистостях), а також для показу досягнень у певних видах мистецтва (музика, театр, цирк чи кіно). Фестивальний туризм як вид діяльності тісно пов'язаний з іншими видами туризму та має надзвичайні характеристики, що дає надії на його стрімкий розвиток. Розглядаючи класифікаційні підходи до визначення фестивалів, можна зробити висновок, що фестивалі здебільшого класифікують за такими ознаками: за типом фестивалів (гастрономічні, музичні, спортивні, етнічні фестивалі тощо); за масштабом заходу (місцеві, національні, міжнародні); за датою та тривалістю проведення (вихідного дня, сезонного, цілорічного). Слід зазначити, що і фестивальні, і святкові тури класифікуються однаково: класифікація фестивалів використовується для класифікації святкових турів і навпаки.

Зроблені узагальнення дозволяють розглядати фестивальний туризм як окремий метод, що підтверджує виявлення його характеристик та аналіз місця фестивального туризму в структурі дозвілєво-туристичної діяльності. Спроба змоделювати та класифікувати фестивальний туризм дає можливість для майбутніх досліджень у цій галузі. Такий підхід до поняття «фестивальний туризм» уможливилює розширення існуючих методів розвитку туризму, розробку концепції подальшого розвитку туризму та місця фестивалів в економіці регіонів їх проведення.

В останні десятиліття фестивальний туризм охоплює все більшу частину туристичного руху. Загалом це відображає світову тенденцію розвитку туризму, за якої культурно-освітні та розважальні форми стають основою для зростання туристичних потоків у розвинених країнах. Але більшість подієвих заходів в Україні – локального та регіонального масштабу, які навіть не дуже приваблюють українських туристів та не сприяють розвитку в'їзного туризму. Подієвий туризм в Україні ще не став таким популярним, як у розвинених західних країнах. Цілий перелік проблем заважає українським містам досягти рівня європейських туристичних центрів: невідремонтована забудова, погані дороги, брак паркувальних місць, сміття на вулицях, нерозвинена законодавча база та багато інших, але країна крокує до покращення умов щодо розвитку туризму, у тому числі й фестивального.

З аналізу сучасного розвитку процесу організації фестивалів в Україні та їх впливу на туризм можна зробити такі, що фестивалі стали важливим елементом туристичної індустрії в Україні, залучаючи туристів з різних регіонів країни та світу. Організація фестивалів стала більш професійною та масштабною, що призводить до збільшення кількості учасників та глядачів. Фестивалі стали не лише розважальним заходом, а й платформою для просування культури та мистецтва України. Фестивалі мають позитивний економічний ефект на регіони, де вони проводяться, оскільки залучають туристів та створюють робочі місця. Однак, необхідно враховувати, що організація фестивалів потребує значних фінансових та організаційних витрат, а також може призвести до негативних наслідків для навколишнього середовища та місцевої спільноти. Таким чином, фестивалі в Україні є важливим елементом туристичної індустрії, але їхня організація має бути більш усвідомленою та враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін.

Європейська інтеграція проголошена орієнтиром зовнішньої політики України, тому фестивальному руху в нашій державі необхідно надати більшого поштовху для розвитку, запозичити методи та форми організації в центральноєвропейських країнах. Таким чином, слід зазначити, що

фестивальний туризм є одним із найперспективніших видів туризму в Україні. Визначені стратегічні орієнтири спрямовані на те, щоб нейтралізувати вплив негативних чинників на розвиток фестивального туризму та сприяти його швидкому утвердженню як одного з найпопулярніших видів туризму в Україні.

Фестивальний туризм у Запорізькій області розвинений на достатньому рівні, хоча має певні недоліки, зокрема недостатнє виділення коштів на розвиток туризму в регіоні. Важливою особливістю запорізьких фестивалів є дружня атмосфера, збережені етнічні та культурні традиції українського народу, смачна їжа, розважальна програма з музичними номерами, конкурсами, ліричними віршами, безліч подарунків і, найголовніше, теплі та приємні відчуття. Фестивальний туризм на території Запорізького регіону має високий ресурсний потенціал, важливі передумови для того, щоб стати одним із пріоритетних напрямів спеціалізації туризму в регіоні, сприяти зміцненню економіки регіону та країни, наповненню бюджету, створенню робочих місць для місцевого населення, сприяти розвитку добробуту, культури, честі та національної самосвідомості громадян, збереженню історико-культурної спадщини, сприяти розвитку духовного потенціалу суспільства.

Організація нового фестивалю «Агротуризм» у Запорізькому регіоні може мати добрі перспективи. По-перше, Запорізький регіон багатий на аграрні ресурси, що може залучити багатьох туристів, які цікавляться сільським господарством та екологічно чистими продуктами. По-друге, такий фестиваль може стати майданчиком для презентації місцевих виробників та їхньої продукції, що сприяє розвитку місцевої економіки. По-третє, організація фестивалю може стати стимулом для розвитку інфраструктури та туристичної галузі у регіоні. Проте, для успішної організації фестивалю необхідно провести ретельний аналіз ринку та потенційної аудиторії, розробити цікаву програму та забезпечити якісну організацію заходу.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів (зі змінами та доповненнями)» від 08.09.2005 р. №2850-IV. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. Київ, 2005. № 51. 1080 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. 304 с.
3. Бернадська Г. О. Тенденції розвитку фестивального туризму на території Рівненської області. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Географічні науки*. 2018. № 9. С. 219–226.
4. Білоцерківська Т. М. Значення народних звичаїв та традицій для розвитку фестивального туризму в Україні. *Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу* : Зб. наук. праць. Донецьк, 2006. С. 224–228.
5. Бучко Ж. І. Народні звичаї та традиції населення Українських Карпат у контексті фестивального туризму. *Вісник наукових досліджень. Серія: Туризм*. 2006. Вип. 2. С. 183–185.
6. Бучко Ж. І., Гольча А. І., Чупак В. П. Народні традиції в туристичній індустрії Карпатського регіону. *Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу* : Зб. наук. праць. Донецьк, 2006. С. 231–234.
7. Грицку В., Грицку Ю. Доцільність організації фестивалів для активізації туристичної діяльності в Чернівецькій області. *Географія в інформаційному суспільстві*. Збірник наукових праць. У 4 т. Київ : ВГЛ Обрії, 2008. Т. 4. С. 219–221.
8. Грицку Ю. П. Фольклорно-етнографічні традиції Чернівецької області як чинники привабливості туризму. *Регіон-2007* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців 18 – 19 квітня 2007 р. м. Харків. Харків, 2019. С. 96–101.

9. Грицку-Андрієш Ю. П, Бучко Ж. І. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 519–520. С. 56 – 60.
10. Гряну В.С. Фестивалі – наше майбутнє. *Голос Закарпаття*. 2019. № 4. С. 11.
11. Давиденко І. В. Домінанти ринку подієвого туризму. *Перспективи розвитку науки в сучасному світі* : матеріали міжнар. наук.-прак. конф. Краків, 2012. С. 97–103.
12. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Зелена Буковина, 2003. 312 с.
13. Лесик А., Бучко Ж. Фестивалі Карпатського регіону як чинник туристичної привабливості. Проблеми розвитку депресивних регіонів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 15 квітня 2007 р. м. Ніжин. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. С.174–177.
14. Ліміна П. Українські музичні фестивалі 2020 року, які неможливо пропустити. URL: <https://bit.ua/2020/01/ukrainianmusic-festivals-2020/> (дата звернення: 22.03.2023).
15. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика : навч. посіб. Київ : видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.
16. Молодецький А., Пташник А. Значення фестивального туризму у розвитку міст та регіонів. *Історія української географії*. 2012. Вип. 26. С. 113–118.
17. Молодецький А. Е. Роль фестивального туризму у подоланні регіональної репресивності. *Україна: географія цілей та можливостей*. Зб. наук. пр. Ніжин : ФОП «Лисенко М.М.», 2012. Т. 3. С. 253–256.
18. Музичний фестиваль «Файне Місто». URL : fainemisto.com.ua. (дата звернення: 12.04.2023).
19. Найгарніші фестивалі світу. URL : <https://senfil.net/index.php?newsid=85> (дата звернення: 14.04.2023).

20. Новицька Д. 30 українських фестивалів, про які не знає 98% українців. URL : http://proukraine.net.ua/?page_id=586 (дата звернення: 14.04.2023).
21. Огієнко М. Гастрономічні фестивалі як форма подієвого туризму та розвитку ресторанного бізнесу. Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації. 2019. Том 2. №2. С. 213–222.
22. Окландер М. А., Окландер Т.О., Яшкіна О.І. Цифровий маркетинг – модель маркетингу ХХІ сторіччя. Одеса : Астропринт, 2017. 292 с.
23. Онлайн-перелік фестивалів Європи. URL : <https://www.festivalfinder.eu/> (дата звернення: 14.04.2023).
24. Офіційна сторінка: Ostrov Festival. URL : www.facebook.com/events/210125099566227 (дата звернення: 14.04.2023).
25. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.04.2023).
26. Офіційний сайт Європейської асоціації фестивалів. URL : <https://www.efa-aef.eu/> (дата звернення: 24.04.2023).
27. Офіційний сайт Європейської асоціації фольклорних фестивалів. URL : <https://eaff.eu/> (дата звернення: 28.04.2023).
28. Офіційний сайт Зальцбургського оперного фестивалю. URL : <https://www.salzburgerfestspiele.at/> (дата звернення: 28.04.2023).
29. Офіційний сайт замку «Радомисль». URL : <https://www.radozamok.com/> (дата звернення: 04.05.2023).
30. Офіційний сайт Міжнародної асоціації фестивалів та подій. URL : <https://www.ifea.com/> (дата звернення: 04.05.2023).
31. Офіційний сайт Міжнародної організації кінопродюсерів. URL : <http://www.fiarf.org/> (дата звернення: 10.05.2023).
32. Офіційний сайт Міжнародної ради організацій фольклорних фестивалів та народного мистецтва. URL : <http://www.cioff.org/> (дата звернення: 14.05.2023).
33. Офіційний сайт: Atlas Weekend festival. URL : atlasweekend.com

(дата звернення: 14.05.2023).

34. Офіційний сайт: Leopolis Jazz Fest. URL : <https://leopolisjazz.com/ua/o-festiwalu> (дата звернення: 14.05.2023).

35. Офіційний сайт: UPARK festival. URL : www.uparkfestival.com (дата звернення: 15.05.2023).

36. Проскуріна М. О. Культурологічні та економічні аспекти фестивального руху Угорщини та України. *Science and Education: a New Dimension. Economics*. 2015. № 1 (72) С. 41–43.

37. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: навч. посіб. Чернівці : Книги – XXI, 2005. 596 с.

38. Явкін В. Г., Руденко В. П., Король О. Д. Проблеми географії та менеджменту туризму : монографія. Чернівці : Рута, 2006. 260 с.

39. Grate R. How Fans Are Using Social Media at Festivals. Eventbrite Blog. 2016. URL : <https://www.eventbrite.com/blog/social-media-atfestivals-ds00/> (дата звернення: 12.03.2023).

40. International Festivals & Event Association. URL : <https://www.ifea.com/> (дата звернення: 12.03.2023).

41. O'Sullivan D., Jakson M.J. Festival Tourism: A Contributor to Sustainable Local Economic Development. *Jornal of Sustanable Tourism*. 2002. Vol. 10. № 4. P. 23–34.

42. Алексанян В. Г., Зацепіна Н. О. Розвиток фестивального туризму як окремого напрямку івент-туризму. *Тиждень науки – 2023* матеріали щорічної наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка», 24 – 28 квітня 2023 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 45–46.